201/1027
BFAO

EX LIBRIS

MARK ANDREWS

GF844

1823203R28e 7st

3482

tot AMSTERDAM Gedrukt by IUSTUS DANCKERTS inde Kalverstraat inde Dankbaarheit met Privil: van d: E:H: State van Holl: en Westfriesl:

BESCHRYVING

Van de Gronden en Opſtallen der volgende

MOOLENS.

Folio 1.

Beſchryving over de Grond van de dubbelde Olie-moolen, ſtaande tot Wormerveer, in Noord-Holland.

A. DE Kap in toelaag te zien in 't geheel.
B. De halve Rolring te zien hoe dezelve gemaakt moet werden.
B.B. Het halve Tavelement met de Vloerſtukken daar op, en de halve Koup in 't plat.
C. De Schieflop die het Steenwiel omdrijft, heeft 13 ſtaven.
D. Het Sparwiel heeft 76 Kammen, de deeling 5 en ¾ duim.
E. De Schieflop die het Wiel op de Windelas omdrijft, heeft 26 ſtaven.
F. Het Kamwiel op het Windelas heeft 61 kammen, 5 en ¾ duim deeling.
G. De twee Roerwielen die op de Windelas zitten hebben yder 33 kammen.
H. Het Roerwiel daar toe heeft 36 kammen. H H. Het andere Roerwiel heeft 41 kammen.
I. Het kleyne Wieltje op de Roerſtock heeft 12 kammen, de deling 4 en ¾ duim.
I I. Het ander klein Wieltje heeft 13 kammen, de deling 4 en ¾ duim.
K. De onderſte grond in 't plat te zien met al zyn werken.
K 1. Is de Voorſlags-lade. K 2. Is de Naſlags-lade.
L. De grond in 't plat met zyn pilaars te zien. L 1. De Schuer in 't plat met zyn Zaad-kaſſen.
L 2. De koek-kaſſen van vooren ſtaande te zien. L 3. De ſteilen met de ſpande van de ſchuer te zien.
L 4. De platte grond van de Turf-plaats.
M. De Olie-bakken. De trappen zyn genommert hoe veel treden yder heeft.

Folio 2.

Beſchryving over de Opſtal van de dubbelde Olie-moolen.

A. Het kamwiel in de kap heeft 54 kammen.
B. De bonkler daar toe, die op de ſpil zit heeft 35 dollen, de deling 5 en ¾ duym.
C. De ſchieflop die de ſteen omdrijft, heeft 13 ſtaven.
D. Het Sparwiel heeft 76 kammen, de deling 5 en ¾ duim.
E. De Schieflop die het Wiel op de windelas omdrijft, heeft 26 ſtaven.
F. Het kamwiel op het windelas heeft 61 kammen, de deling 5 en ¾ duim.
G. Het roerwiel dat op de windelas zit, heeft 33 kammen. H. Het roerwiel daar toe heeft 36 kammen.
I. Het kleine wieltje op de roerſtok heeft 12 kammen, de deling 4 en ¾ duim.
K. De Roede lang 76 voet, het hek 7 voet breet, 14 duim op de voorzijde van de roede daar de borde opleggen.
L. De ſchuur met de wooning van ter zijde te zien. M. Dat ſchelrad heeft 53 tanden ¾ duim deling.

Folio 3.

De doorgeſnede Voorſlags-lade van de Oli-molen.

A. De Jaag-yzers met de Haaren daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten wezen, als dat Oli-ſlaad, de kuſſens, en bytels, en ſchyjen daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten gemaakt zijn.
B. De potten van binnen te zien met de yzere platen daar de ſtampers op vallen.

Folio 4.

De Jaag-yzers, Stampers, Hayje, kuſſens, Haare en Koekzakken in 't plat te zien van de Oli-molen.

Zoo als dezelve gemaakt moeten werden op zyn rechte groote, breedte of langte.

Folio 5.

De doorgeſnede Naſlags-lade van de Oli-molen.

A. De Jaag-yzers met de haaren daar tuſſchen, zoo als dezelve moeten wezen als het Oli ſlaat, maar zyn wat kleinder gemaakt, als de andere in de Voorſlags-lade, zoo als dezelve Figuur uitwijſt; de kuſſens, of bytels zijn op de rechte maat getekent.
B. De potten zyn op de zelve manier als de andere.

Be-

Beschrijving van de Gronden en Opstallen

Folio 6.

Beschrijving of Fondament over de Windel-as van de Oli-molen, hoe dezelve verdeelt moet werden, om de gaten van de spaken op zijn rechte order te zetten.

Soo verdeelt men de Windelas in 21 deelen, en slaat daar 21 lynslagen op, verdeelt hem overdwars in 7 deelen daar de stampers met de hayje komen, doet dan op yder dwarslyn van de 7, drie gaten, verdelende dezelve lijnen yder in drie gelijke delen, zet dan yder gat op een kruis, daar de lijnen door malkander snijden, verstaande yder stamper drie spaken, en de Naslag-hay met de Loos-hay drie spaken te zamen, dezelve zoo breet, datze beide de hayjen lichten kan. Op de 21 lijnen die op de as zyn geslagen, zijn 6 stampers en twee hayjen, welke driemaal 7, dat is 21 spaken te zamen maken; maar de Voorslags-hay heeft een spaak, en staat tusschen de lijnslagen in; de loos-hay daar toe heeft twee spaken, maar de een zoo breed, datze beide de hayjen lichten kan; de hayje moet gelicht 19 en ½ duim van dat oli-blok als zy hayt; de stampers moeten 7 duim gelicht van 't oli-blok; de potten daar de stampers in vallen zyn 12 en ½ duim diep. *a.* De 4 figuren *a.* zyn hoe men een windelas van de enden verdeelen moet, met de instrumenten hoe men de lynslagen op de windelas krijgen zal. *b.* Is de verdeeling van de windelas-spake, hoe dezelve op zijn order gestelt moet werden. *c.* De windelas van de zijden en van vooren te zien; om nu de lijnslagen beter te zien, zoo hebben wy de windelas met b. getekent, de heele rondte in 't plat geleit. De 4 schrabben, of gestippelde lijnen zyn genommert met 1, 2, 3, 4. *d.* Deze figuur wyst aan, hoe men een as maken moet. *e.* De mal om de schenen daar na in te leggen. *f.* Is een figuur van een spake hoe dezelve gemaakt moet werden.

Folio 7.

Beschrijving over de Grond van de Oost-Indische Zaag-molen, staande tot Amsterdam.

a. Het Zaag-blad is 12 voet lang, het welk moet ingezet in de Raam aa. welk hout *q.* word opgeschoven tot aa. om de Zaag-bladen in te zetten, wanneer men Kromhout wil zagen. *b.* De tweede zoort van Zaagbladen zyn ordinari 6 en ½ voet lang; maar de derde zoort wat minder, zoo als men 't belieft. *c.* De kruk is na de schale getekent in zyn rechte order, zoo als dezelve moet gemaakt wezen; de kruk is in 3 delen verdeelt; de bochten zyn 9½ duim hoog, gelijk by de d. te zien is, welke tweemaal 9½ dat is 19 duim zagen; de dikte van de kruk is 5½ duim. *e* Het metaal dat op de kruk leit is een voet lang, 3 duim hoog, 2 en ½ duim dik, het welk na zyn order getekent is. *f.* De onderste Schuifwielen die de slede voortzetten, zijn 6½ voet hoog, een halve duim deling op de tanden. *g.* De schieflop daar toe 7 staven. *h.* De yzere stang is getekent zoo als dezelve moet gemaakt werden, de deling is 1½ duim. Op de yzere stang, by de schiefloppe g. is een kramme overgeslagen, om dat de stang niet uit het schieflop springen zal. I. De twee vaste binten welke binnen over de Molen komen. De *k.* wijst aan waar dezelve moeten staan; die twee andere binten zijn de stijle weg in de midden, en moeten staan in de gaten getekent met l. *m.* De kap met de toelaag van boven te zien. *n.* De binde van de schuur van vooren. *o.* De spande van de schuur van voren. *p.* De spande van de kap van de Molen, zoo als men dezelve met hout dekt.

Folio 8.

Beschrijving over de Opstal van de Oost-Indische Zaagmolen.

A. Het kamwiel aan de as heeft 68 kammen, 5½ duim deling. *B.* De schieflop daar toe 33 staven.

C. Het bonkler om de spil heeft 43 kammen, 5½ duim deling.

D. De schieflop die op de kruk zit daar toe heeft 42 staven.

E. De yzere wielen die het hout opwinden 44 tanden, 4 duim deling.

F. De onderste schuifwielen die de slede voortzetten zijn 6½ voet hoog, een halve duim deling.

G. De Schieflop daar toe 7 staven.

H. De zijde van de schuur is zoo getekent, als of men de delen recht op zetten, op de Hoogduitze manier.

I. De roede is lang 84 voet, dat hek 7 voet en 8 duim breed in 't geheel, met de zomen, op de voorzy van de roede 15 duim daar de borden op leggen.

Folio 9.

Beschrijving over de Grond van de Zaag-molen, staande tot Sardam in Noord-Holland.

A. Het Zaagblad is 8 voet lang, het welk moet ingezet in de Raam aa. welk hout q. werd opgeschoven tot aa. om de zaagbladen in te zetten, wanneer men kromhout zagen wil.

B. De tweede zoort is 6 voet lang, maar de derde zoort wat minder, na u believen; de deling van de tanden op de zaagbladen zijn ordinari 1½ duim; maar als men kromhout zaagt, met een of twee zagen, heeft men een zoort van zaagbladen daar de tanden twee duim verdeelt zyn.

C. De kruk is na de schale getekent in zijn rechte order; de kruk is in drie delen verdeelt; de bochten zijn 9½ duim hoog, gelijk by de d. te zien is, welke tweemaal 9½ dat is 19 duim zagen; de dikte van de kruk is 5½ duim.

E. Het metaal dat op de kruk leit, is een voet lang, 3 duim hoog, 2½ duim dik, het welk na zijn order getekent is.

F. De onderste schuifwielen die de slede voortzetten zijn 6½ voet hoog, een halve duim deling op de tanden.

G. De schieflop daar toe heeft 7 staven. *H.* De yzere stang is getekent zoo als dezelve moet gemaakt werden, de deling is 1½ duim. Op de yzere stang by de schieflop g. is een kramme met een veder overgeslagen, om dat de stang niet uit het schieflop springen zal.

I. De vaste binten welke binnen over de Molen komen; de k. wijst aan waar dezelve moeten staan: de twee andere moeten staan in de gaten, getekent met de letter l.

M. De

M. De kap met de toelaag van boven te zien. *N.* De binte van de schuur van voren met de spande.
O. De binnenste spande van de schuur. *P.* De spande vande kap vande Molen, zoo als men dezelve met hout dekt.

Folio 10.

Beschryving over de Opstal van de Sardammer Zaagmolen.

A. Het grote kam-wiel aan de as heeft 68 kammen, 5¼ duim deeling. *B.* De schieflop daar toe 33 staven.
C. Het bonckler aan de spil heeft 43 kammen, 5¼ duim deling. *D.* De schieflop op de kruk heeft 42 staven.
E. De schuifwielen 44 tanden 4 duim deling.
F. De onderste schuifwielen die de slede voortzetten, zijn 6½ voet hoog, een halve duim deling.
G. De schieflop daar toe 7 staven daar de yzere stang in leit.
H. De zyde van de schuur is zoo getekent, als of men de delen recht opzette, op de Hoogduitze manier.
I. De roede lang 82 voet, het hekt 7 voet en 8 duim breed in 't geheel, met de zomen; op de voorzijde van de roede 14 duim daar de borden op leggen.

Folio 11.

Beschryving hoe men de Winsche op de Molen-roeden boren moet.

Neemt een voet hoog, gelyk van A tot B, en zet dan u passer op de punt A, en trekt van B 6 duim voort tot C, haalt dan van A tot C een rechte linie, verdeelt dan de ronde Cirkel van B tot C, op dezelve manier gelyk die hier verdeelt is; dat is de rechte maat hoe men de Winsche boren moet. Neemt dan een lat, en legt die op de Roede drie quartier of een duim van de voorkant. Geeft daar een schrap even ver van de voorkant, of de Roede recht of krom is, gelyk dezelve boven by de A verdeelt is, verstaande zoo ver als de hechten wezen moeten.

By Exempel. Een Roede was 78 voeten lang, en men wilde aan yder end 28 hechten zetten, verdelende yder gat 15 duim van malkander; gelyk deze kleine Roede verdeelt is. Neemt dan u sway en zet die op de Roede, gelijk boven by A en D te zien is, verstaande de A voor u schrap die gy op de Roede geschreven hebt; opent dan u sway van B tot C, en zet dezelve zoo geopent op de Roede by N°. 1. boort daar een gat door, zoo schuin als de sway staat, dat gedaan zynde, zoo neemt u sway weer te rug van C tot B, zoo als dezelve in de figuur staat, en zet dezelve op de Roede by N°. 28. boort daar wederom een gat, steekt daar een stok in, maakt daar een lyn vast, een voet hoog van de Roede, haalt dan de lyn tot N°. 1. steekt daar wederom een stok in, en maakt de lyn vast op de zelfde hoogte, opent dan u sway tot N°. 10. zet dezelve wederom op de Roede by N°. 10. boort daar een gat, steekt daar de derde stok in, maakt dan de lijn van N°. 1. los, en doet dezelve om de stok van N°. 10. maakt dan de lyn wederom vast by N°. 1. en ziet of de volgende Nommers, te weten, N°. 14. 18. 22. 26 ook accorderen met de gespannen lyn, als dezelve niet accorderen, zoo boort noch een gat by N°. 18. steekt daar een stok in, en zoo 'er aan de andere Nommers yets scheelt, zoo kanje dat helpen met wiggen aan de hechten. Dit gedaan zynde, zoo vangt aan te booren, wel acht nemende dat gy de boor by de schrap, en neffens de gespannen lyn laat accorderen, hellende de boor na de rechterhand een duim op de voet over. Doch of 't gebeurde dat gy een Roede most maken die langer of korter was, daar meer of minder hechten in quamen, zoo moet gy dezelve schuinte in 't booren gebruiken; doch de verdeling van de gaten na de lengte of korte van de Roede vergrooten of verkleinen. Gy moet wel toezien dat het derde gat van 't kleine end N°. 26. winkelrecht geboort werd. Laat u avegaar vallen na u rechterhand een duim op de voet. Als de Roede dan geboort en gedaan is, zoo licht dezelve op, en legt in de midden een end van een balkje, en een koevoet daar op, en probeert of de Roede recht in zyn gewicht is; zoo daar wat aan scheelt, zoo kanje dat helpen met de swaarste hekken of zomen aan 't lichtste end in te zetten.

E. De Roede doorgesneden te zien met de voornaamste nommers.

Folio 12.

't Fondament hoe men een Sparwiel maken moet, om de kammen en staven te verdelen, dat het zelve gemakkelijk en stil werken kan.

Voor eerst moet gy weten hoe veel kammen en staven dat gy in u werk hebben wil, en hoe grooten verdeling dat daar wezen moet; trekt dan u ronde Cirkel op de wijdte van u kammen daar de verdeling op komen moet, trekt dan de Cirkel van de schieflop, snydende in de midden door malkander, waar door men zien kan hoe veel de kleine Cirkel grooter moet wezen om de kammens in komen; de kammens afwerken is met stippels aangewezen, waar de passer moet staen, om de vaste trek te hebben; de proportie van de kammen en staven is in 7 deelen verdeelt, dezelve kan ook in 12 verdeelt werden, 7 voor de staven, en 5 voor de kammen?

D. Deze figuur wijst aan hoe men van drie gegeven punten een Cirkel trekken zal. Zet u passer eerst op 1. en trekt een gedeelte van een Cirkel, zet dan op 2, en trekt een halve Cirkel, zet dan op 3, en trekt weer een gedeelte van een Cirkel, snijdende door malkander, trekt dan twee rechte lynen door de snijdende Cirkels, daar die twee lynen dan kruissen is het Centrum, om de drie gegeven punten in een Cirkel te trekken. Op dezelve manier kan men altijd in een ronde Cirkel het Centrum vinden, als dezelve verborgen is.

E. Deze figuur wijst aan hoe men een Winkelhaak maken kan met een passers opening.

F. In deze figuur wert getoont, hoe men in een halve Cirkel zo veel Winkelhaken kan maken als men hebben wil.

G. Deze figuur leert om een Gebouw, Grond, of Kap in een recht vierkant te leggen met een maatstok. Zo staat op u balken van 't vierkant of wormte, een lijnslag op elke zyde van de hoek, zet op de eene lynslag zes voet, op de andere 8 voet, als dat recht in de Winkelhaak leit, zoo blyft daat 10 voet overhoeks van 6. tot 8 voet, het tweede kan men ook doen als 't klein werk is, met 3 en 4 voet, dan blyfter 5 overhoekx.

H. De

H. De figuur wijst aan, om twee gegeven punten met een passers opening op een rechte lijn te verdelen. De gegeven punten zyn A B. op welke lyn gy twee rechte moet maken, in de hoek, gelijk van A. tot C. of B. tot C. dezelve verdelende in 8 gelyke delen; als men 9 tusschen de gegeven punten hebben wil, gelyk gy in de figuur zien kunt. Als gy 't zoo verdeelt hebt, zoo neemt een ry en legt dezelve van acht tot een, daar de ry op de lijn snijd, is de verdeling, en voorts dit vervolgende tot de acht toe; maar of daar meer of minder delen tusschen de gegeven punten waren, zoo is het dezelve werking.

Folio 13.

Beschrijving, of 't Fondament hoe men de Kammen op een Kamwiel verdelen moet, het zy of dezelve groot of klein zijn.

Trekt eerst de groote van u Kamwiel, en daar na de groote van de schieflop, snijdende in de midden door malkander, maar gy moet weten hoe veel kammen en staven dat gy in u werk hebben wil, om te vergelyken de kleine Cirkel tegen de groote, hoe veel grooter deeling dat de kleine Cirkel moet hebben als de groote, om dat dezelve zoo veel kleinder valt binnen de lyn tusschen de staven. Deze plaat vertoont tweederlei figuuren van een werk; te weten, een omloopende wiel met een schieflop; de eene daar de staven in de midden, en de ander, daar de kam in de midden is. Om nu te weten hoe groot dat de kammen en staven wezen moeten, zoo neemt een deel van een kam met een *staaf*, en verdeelt dezelve in 7 gelyke deelen, neemt dan 4 voor de *staaf*, en 3 voor de kam, zoo als dese figuur aanwyst. Wanneer de kammen in 't wiel geslagen zyn, zoo moet gy dezelve afwerken, gelijk gy by de letters A. B. C. zien kunt. Stelt u passer op de punt A. en trekt van B. tot C. zoo zult gy u kammen op een goede manier zien afgewerkt. Wanneer gy u schieflop in het kamwiel aangezet hebt om te werken, zoo gy in de figuur zien kunt by het lootrecht, hoe veel de kammen moeten afgewerkt zyn, om dat de kammen gemakkelyk in de schieflop konnen komen. In de figuur zult gy een winkelhaak zien, de welke aanwijst waar de passer moet staan by de punt A, of de Cirkel klein is of groot, om altyd een vaste trek te hebben. De twee rechte gestippelde lynen wijzen aan hoe diep dat de kammen in de schieflop werken moeten. De twee kleine v'erkante figuren, de eene met een Cirkelrond met stippels, en de ander met een achtkant; het Cirkelrond is om een achtkant te krijgen, op tweederlei manier, wanneer gy een balk achtkant maken woud, zoo trekt een rechte lijn, zoo lang als u houd dik is, of wat langer, en de dikte van 't hout verdeelt die op de rechte lijn, in twee gelijke delen; om nu het kruis te krijgen, zoo zet u winkelhaak recht op de midden van de lijn, zet dan u passer op het kruis, en trekt een vierde van 't vierkant, neemt dan u winkelhaak en zet die op de buitenkant van 't vierkant, gelijk gy in de figuur zien kunt; neemt dan u passer, en opent dezelve van de ronde Cirkel tot de binnenhoek van de winkelhaak, en steekt dat van de kruislinie aan weerzijde op u vierkant, zoo zult gy hebben een onberispelijk achtkant. De tweede manier om een achtkant te maken; zoo trekt weer een vierdepart in dit vierkant, haalt dan een rechte lijn van de midden tot de hoek, gelijk de figuur aanwijst; neemt dan van de Cirkel tot de hoek met u passer de tusschen spasie, en zet die ook op het kruis aan wederzijden, zoo hebt gy ook een recht achtkant. De tweede vierkante figuur met een achtkant van binnen, waar door men ook op tweederlei manier achtkanten maken kan. Maakt eerst weer een kruis van de dikte van u hout, opent dan u passer van 't eene kruis tot het ander, en trekt dan een Cirkel van de kruislinie tot de ander daar de passer op staat, zet dan u passer op het middelkruis, en opent die tot de ronde Cirkel, zet hem zoo geopent op het vierkant van buiten op weerzijde van de kruislinie, zoo is 't ook een recht achtkant. De tweede manier in dit vierkant is, neemt de wijdte van de hoek tot de midden, en zet de passer op yder hoek van 't vierkant, en daar dezelve snijd is ook een goed achtkant.

Folio 14.

Beschrijving over de Grond van de Kooren-moolen genaamt St. Victor, staande tot Amsterdam.

A. De bovenste kap met de toelaag in de platte grond, met de tavelementen te zien.

B. De bovenste grond van de muur daar het tavelement op leit.

C. De grond van de tweede, derde en vierde Verdieping, op de muurs verdunning te zien. De doorgesnede hoek is met de zelfde letters getekent, als de grond, te weten C. D. E. De hoogte van yder verdieping is met Nommers getekent hoe veel voeten.

F. De platte grond van de muur en de pilaars te zien, met zyn rechte dickte. De trappen van deze Moolen zyn altemaal genommert hoe veel treden dat daar in komen.

Folio 15.

Beschrijving over de Opstal van de Kooren-moolen genaamt St. Victor, staande tot Amsterdam.

A. Het bovenste kamwiel heeft 62 kammen.

B. De schieflop daar toe 25 staven, de deling 5½ duim.

C. Het heiswiel heeft 33 dollen of kammen.

D. Het ander heiswiel op de kleine as daar toe, heeft 28 dollen of kammen, de deling 4½ duim.

E. Het sparwiel heeft 79 kammen.

F. De steen schieflop daar toe, heeft 28 staven, de deling 4 duim.

G. De roede is hondert voeten lang, 17 duim breed, 14 duim dik, het hek 7 voet 3 duim breed in 't geheel; op de voorzy 15 duim daar de borden op leggen, gelyk met de zomen, het zeil is 2 doek en ¼ breed.

Be-

der volgende Moolens.

Folio 16.

Beschryving over de Grond van de Gort-molen, staande tot Haarlem.

A. Het sparwiel heeft 188 kammen.
B. Het ander sparwiel heeft 212 kammen, de deling 3 en $\frac{1}{2}$ duim.
C. De 4 schiefloppen tot de Gort-steenen, hebben yder 15 staven.
D. De schieflop tot de Roch-steen heeft 17 staven.
E. De twee Wayers zyn getekent zoo als dezelve gemaakt moeten werden, yder met 6 way-armen, en moeten opwayjen na de linkerhand tot de 4 laden. De lade daar de Gort in valt, zijn op haar groote getekent.
F. De 4 Gort-zeven, hebben yder twee zeven, gemaakt van perkament, en een van haardoek; de gaten van perkament zijn zoo groot gemaakt als men de Gort hebben wil. Het fijne meel dat door de haardoek valt in de lade N°. 2. de tweede zoort van Gort valt in de lade N°. 3. het vierde zoort van Gort, dat weer gemalen moet werden, valt in de lade N°. 4. *G.* De grove buidel. *H.* De fijne buidel.
I. De platte grond van de oven daar men het kooren op droogt.

Folio 17.

Beschryving over de Opstal van de Gort-molen.

A. Het sparwiel heeft 188 kammen.
B. Het ander sparwiel heeft 212 kammen, de deling 3 en $\frac{1}{2}$ duim.
C. De schiefloppen hebben yder 15 staven.
E. De Wayers van de zijden te zien, zoo als dezelve staan moeten; het gat aan de kist daar de wind door komt tot de wajers, is op zyn rechte maad en groote getekent.
H. De fijne builkist van ter zijden te zien.
I. Het nest daar men 't koren op droogt, in zijn opstal te zien.
K. De paarde-stal op zy te zien.

Folio 18.

Beschryving over de Gort-molen, staande tot Koppenhagen.

Over de Grond-plaat N°. 1. De Harp-zeef daar de Garst eerst op komt, heeft vier zeven, drie van yzer, en een van perkament. De rechte groote van de bovenste yzere, en de onderste perkamente gaten, zijn in dezelve Plaat aangewezen. N°. 2. De Gort-zeef heeft drie zeven, twee van yzer, en een van haardoek. De rechte groote van de bovenste yzere gaten zijn in de Plaat aangewezen; de andere zeven maakt men de gaten zoo groot of klein als men de gort hebben wil.

Folio 19.

Beschryving over desselfs doorgesnede Achter-Gevel.

In deze Plaat zult gy de harp-zeven tweemaal vertoont zien; de eerste van vooren, getekent met N°. 1. de tweede met N°. 1. *: is daar in gezet om dezelve van ter zijden te zien, maar anders daar niet en hoort.

De Gort-zeve werd eenmaal vertoont van vooren, getekent met N°. 2. werd in de andere doorgesnede figuur van ter zijde vertoont. De zeven zijn in haar rechte order verdeelt, zoo als dezelve moeten gemaakt werden.

Folio 20.

Beschryving over desselfs doorgesnede van de zijde.

A. De schieflop heeft 10 staven, $2\frac{3}{4}$ duim deling. *B.* Het kamwiel daar toe 24 kammen.
C. De schieflop 14 staven, $2\frac{3}{4}$ duim deling. *D.* Het kamwiel daar toe 40 kammen.
E. De schieflop 13 staven, die de steen omdrijft.
F. Het groote sparwiel 208 kammen $4\frac{1}{4}$ duim deling.

Folio 21.

Beschryving over de Grond van de Wippe-molen, staande tot Stokholm.

1. De Toelaag van 't onderste achterkant. C. Het bovenste Heiswiel heeft 24 kammen.
D. Het ander Wiel daar toe heeft 44 kammen, de deling $4\frac{1}{4}$ duim.
E. Het onderste sparwiel heeft 64 kammen, de deling $4\frac{1}{2}$ duim.
F. De schieflop tot de steenen heeft 17 staven.
2. De Toelaag van de kap. B. De schieflop heeft 27 staven.
3. De onderste zadel. 4. De tweede zadel. 5. De kap van vooren. 6. De kap van achteren.

Folio 22.

Beschryving over de Opstal van de Wippe-molen.

A. Het bovenste Wiel heeft 64 kammen, $5\frac{1}{2}$ duim deling.
B. De schieflop daar toe heeft 27 staven. C. Het bovenste heiswiel heeft 24 kammen.
D. Het andere Wiel daar toe heeft 44 kammen, de deling $4\frac{1}{4}$ duim.
E. Het onderste sparwiel heeft 64 kammen, de deling, $4\frac{1}{2}$ duim.
F. De schieflop tot de steenen heeft 17 staven. G. De Roede lang 86 voet.

Beschrijving van de Gronden en Opstallen der volgende Moolens.

Folio 23.

Beschrijving over de Grond van de Achtkante Kooren-molen, staande tot Stokholm.

G. Het sparwiel heeft 63 kammen, de deling 4½ duim.
H. de twee schiefloppen die de steenen omdrijven, yder 16 staven.
M. de kap van boven te zien met zijn toelage.
K. Het ringwiel dat de kap omkruit, heeft 116 kammen, 7 duim deling.
L. de schieflop daar toe heeft 7 staven.
A. Het bovenste kamwiel heeft 64 kammen, 5¼ duim deling.
B. de schieflop daar toe 27 staven.
N. de Rolring in de toelaag te zien.
O. de halve vloer in de Toelaag te zien, met de Blokkielen en de halve kuip.

Folio 24.

Beschrijving over de Opstal van de Achtkante Koren-molen.

A. Het bovenste kamwiel heeft 64 kammen, 5¼ duim deling.
B. de schieflop daar toe 27 staven.
C. Het Heiswiel 28 kammen 4¼ duim deling.
D. dat ander Heiswiel daar toe heeft 34 kammen.
E. dat spelwiel dat de kap omdraait, heeft 40 kammen.
F. de schieflop daar toe die aan het groote Heiswiel is, heeft 13 staven, 4½ duim deling.
G. Het sparwiel heeft 63 kammen, 4½ duim deling.
H. de schieflop die de steenen omdrijft, heeft 16 staven.
I. de Roede is lang 88 voet.

Folio 25.

Beschrijving tot de dubbelde Koren-molen, daar 't water door pompstokken loopt, met zijn Grond, staande tot Stokholm

A. Het kamwiel heeft 90 kammen 5¼ duim deling.
B. De schieflop daar toe heeft 27 staven.
C. Het sparwiel heeft 60 kammen, 4¼ duim deling.
D. De schieflop daar toe, die de steen omdrijft, heeft 11 staven.
E. Het Waterwiel heeft 88 schoppen; de hoogte is 28 voet van 't Waterwiel.

Beschrijving over de Pompstokken ontrent het Waterval, hoe men dezelve boren en verdelen moet. Het Waterval van deze Molen is 33 voet boven de Horizont. Het Waterwiel is 28 voet hoog, zoo blijft voor het Waterval 5 voet. De Water-leiding is 390 voeten lang; deze 390 voeten verdeelt in vier deelen.

Voor het eerste deel by het Waterval, neemt 155 voeten; de wijdte van 't gat is 10½ duim geboort.
Voor het tweede deel 104 voeten, de wydte van 't gat boort 9½ duim.
Voor het derde deel 80 voeten, de wijdte van 't gat boord 8½ duim.
Voor het vierde deel 50 voeten, de wijdte van 't gat boort 7½ duim by het Waterwiel.

Folio 26.

Beschrijving over de enkelde Koren-molen, die door 't water omdraait, met zijn Grond, staande tot Stokholm.

A. Het kamwiel, heeft 108 kammen. *B.* De schieflop heeft 9 staven 4½ duim deling.
C. Het Waterwiel heeft 84 schoppen, de hoogte 22 voet van 't wiel.
D. Het water dat van boven deze Molen omdraait.

Folio 27.

Een Stander-Molen, staande tot Stokholm, van achter te zien.

A. Het kamwiel heeft 64 kammen, 5¼ duim deling.
B. De schieflop daar toe heeft 11 staven.

Folio 28.

De Stander-Molen van ter zijden te zien.

A. Het kamwiel heeft 64 kammen, de deling 5 en ¼ duim.
B. De schieflop daar toe heeft 11 staven.
C. De Roede is lang 72 voet.

Folio 29.

Een voorname Kap tot een Kruis-kerk, of een ander voornaam Gewelf-gebouw.

Folio 30.

Een andere Kap, dienstig tot een Pakhuis, of ander lastdragend Huis.

Folio 31.

Noch een Kap op een andere manier, welke Kap veel in Duisland gebruikt werd.

Folio 32.

Een Model van een Draaibank tot het Molewerk.

F I N I S.

AAN DEN
LEZER.

NA dat het God Almachtig behaagt heeft, het menschelijke geslacht hier op aarden, in een nuttige besigheid te onderhouden; zoo heeft hy na den val geordoneert, dat zy in 't zweet des aengezichts haar zouden generen; en dat zeer billijk, om dat de traagheid wert bevonden te zyn, een verstoorder van alle wetenschap, daar tegens de naarstigheid alles vermag te verkrygen, dat God onder zyn zegen in de natuur heeft opgesloten, gelijk dan ook de Heidenen over langen tijd hebben te kennen gegeven, het welk men ziet in haar Spreuken, want Horatius zeid, *fructus laboris gloria*, dat is, het einde kroont het werk. Als meede, natuur wert door kunst volmaakt. Daarom hebben de alderschranderste verstanden, haar geduurig bezig gehouden, op dat zy mogten tot perfectie komen, om haar zelven en andere menschen daar door te bedienen en behulplijk te wezen; het welk zoo veel treffelyke Architecten in het bouwen van Kerken, Huizen en Paleizen genoegzaam bewezen hebben: want wat is doch een gebouw, als het niet wel geordonneert is tot gemak, en gezontheid van den bewoonder. En hoe noodsaaklijk het is, dat het na de maat en regel gemaakt wert, is by meest alle menschen bekent, en heeft daarom weinig aanpryzings van nooden. Aangesien ik dan genegen ben verscheide opstallen van Molens nevens hare gronden, de liefhebbers van de Architectuer, in dit ons Boek te vertonen, als zynde wel een van de voornaamste stukken der Bouwkonst, zoo verhoop ik, dat het den Lezer niet alleen dienstig; maar ook aangenaam zal wezen; uit oorzaak om datter zeer weinig van die natuur in druk uitgaat. De nuttigheid en het groot profijt dat het Molewerk by brengt, ziet men ons geheele land door, aan de veelvoudige Molens die overal gemaakt staan, om alle slaafachtigheid voor te komen; gelijk dan een Molen meer werks kan doen, als een groote quantiteit van menschen, en dat veel netter, gelijk onze Zaagmolens klaar bewyzen. Nademaal ik dan verscheide Boeken van de Architectuer hebbe laten drukken; zoo heb ik het dienstig geacht, by het zelve dit Boek van 't Molewerk te voegen, om de Liefhebbers van de Architectuer hier door gelegentheid te geven, om haar zelven daar in te oeffenen, op datze hoe langer hoe meerder tot perfectie mogten komen. Ik hebbe noch eenige stukken daar by gevoegt, de welken den Leezer zeer aangenaam zullen wezen; en ik zoude wel eerder iets van 't Molewerk uitgegeven hebben; maar het is gekomen by gebrek van gelegentheid: want ider een is niet bequaam om zulke Tekeninge te maken, of hy moet een Molemaker van zyn handwerk zyn, en daar by een goed Tekenaar, het Molewerk in alle delen wel verstaande, gelyk ik dan zodanigen perzoon aengetroffen heb, die hem alle de tyd van zyn leven, daar in geoeffent heeft,

heeft,niet alleen in't maken; maar ook in 't Tekenen van alle ſoorte van Molens: zoo dat hy daar in zeer uitſtekende en veel anderen overtreffende geworden is. Hy is een Molemaker van Stokholm, een geboren Zweed, genaamt *Pieter Linberg*, die voornaamlyk hier te lande gekomen is, om alles te onderzoeken en te leren, wat eenigzins ontrent Molewerk, konde geleert werden, en om een proef te geven, heeft hy deze opſtallen en gronden uitgevonden en getekent op zyn rechte order en voetmaat, noyt diergelijk voor deſen in druk geweeſt, dienſtig voor alle liefhebbers en jonge Molemakers, om te weten hoe men een Molewerk in Tekening, en in zyn gront, doorgeſneden vertonen zal, als meede het getal der ſtaven en kammen; en hoe veel hout dat men tot elken Molen van noden heeft, het welk alles in dit ons Boek vertoont werd; beſtaande in dertien opſtallen van Molens, tien gronden, en elf andere platen tot het Molen maken ſeer nodig; eerſtelijk een Olimolen, twee Zaagmolens, twee Gortmolens, vier Koornmolens, en twee Waterkorenmolens. Terwyl de tyd kort is, alzoo deze Jongman van voornemen is te repatrieren, ſoo zal ik het voor eerſt daar by laten; verzoekende den Lezer dat hy gelieve by proviſie dit ons werk met genegentheid te ontfangen, zullende by alle gelegentheid mijn devoor doen, het zelve met noch eenige Molens te vermeerderen, zoo ik zie dat dit ons werk de liefhebbers aangenaam is, het welk ik verhoop. Hier meede afbrekende, zal ik het myn voor eer achten te wezen, om te zyn

U E. Dienſtwillige Dienaar

JUSTUS DANCKERS.

Nota. Deſe volgende Moolens, en Gronden, zyn alle getekend op de Amſterdamze voetmaat van 11 duim, doch verdeeld in 12 Deelen, want zoo zyn de Moolemakers in Waterland gewoon te doen, en daarom hebben wy hier mede de zelve manier gevolgt, gelyk Folio 11. aangewezen word.

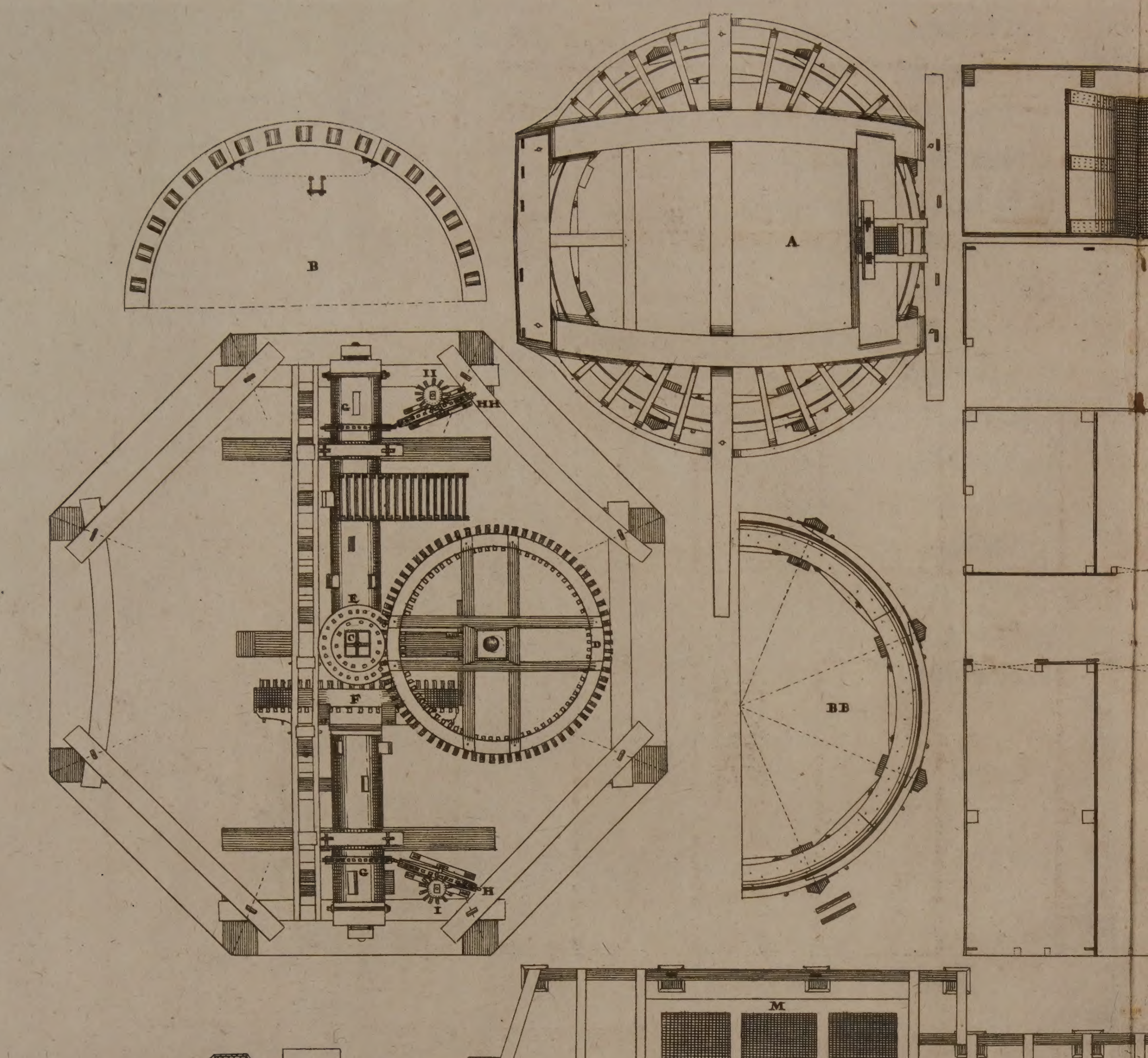
A
B
BB
M
K
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

i

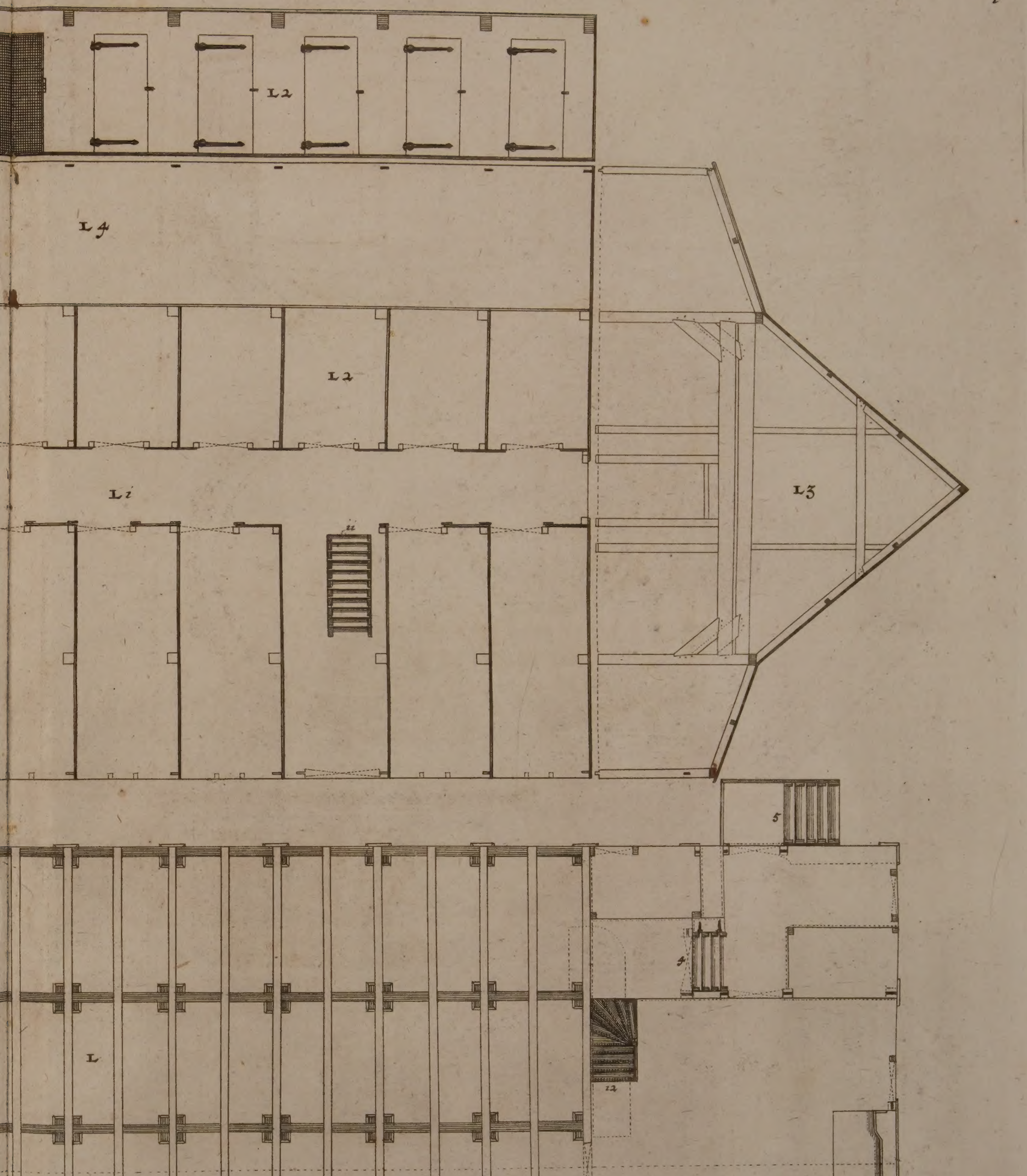

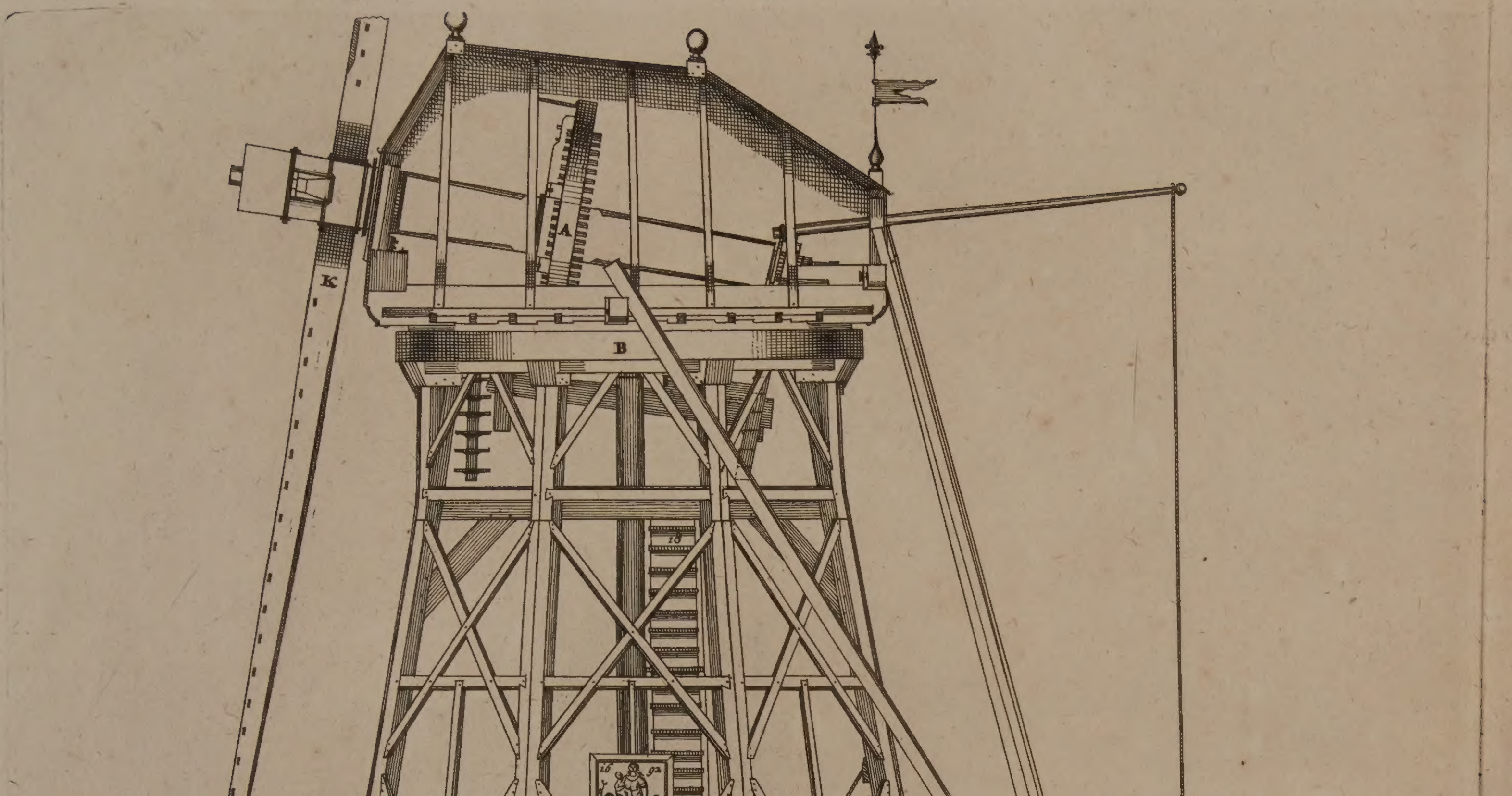

2

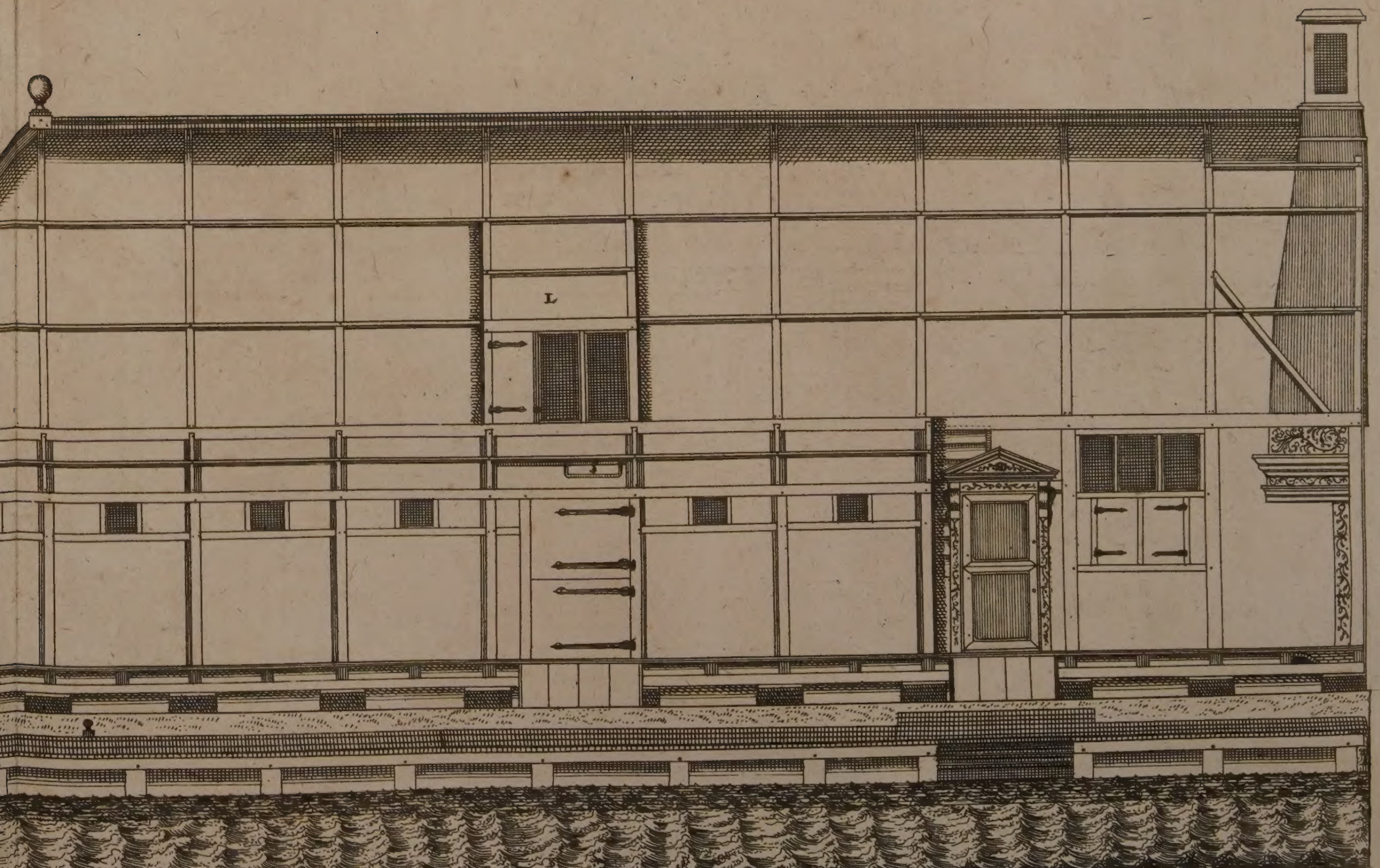

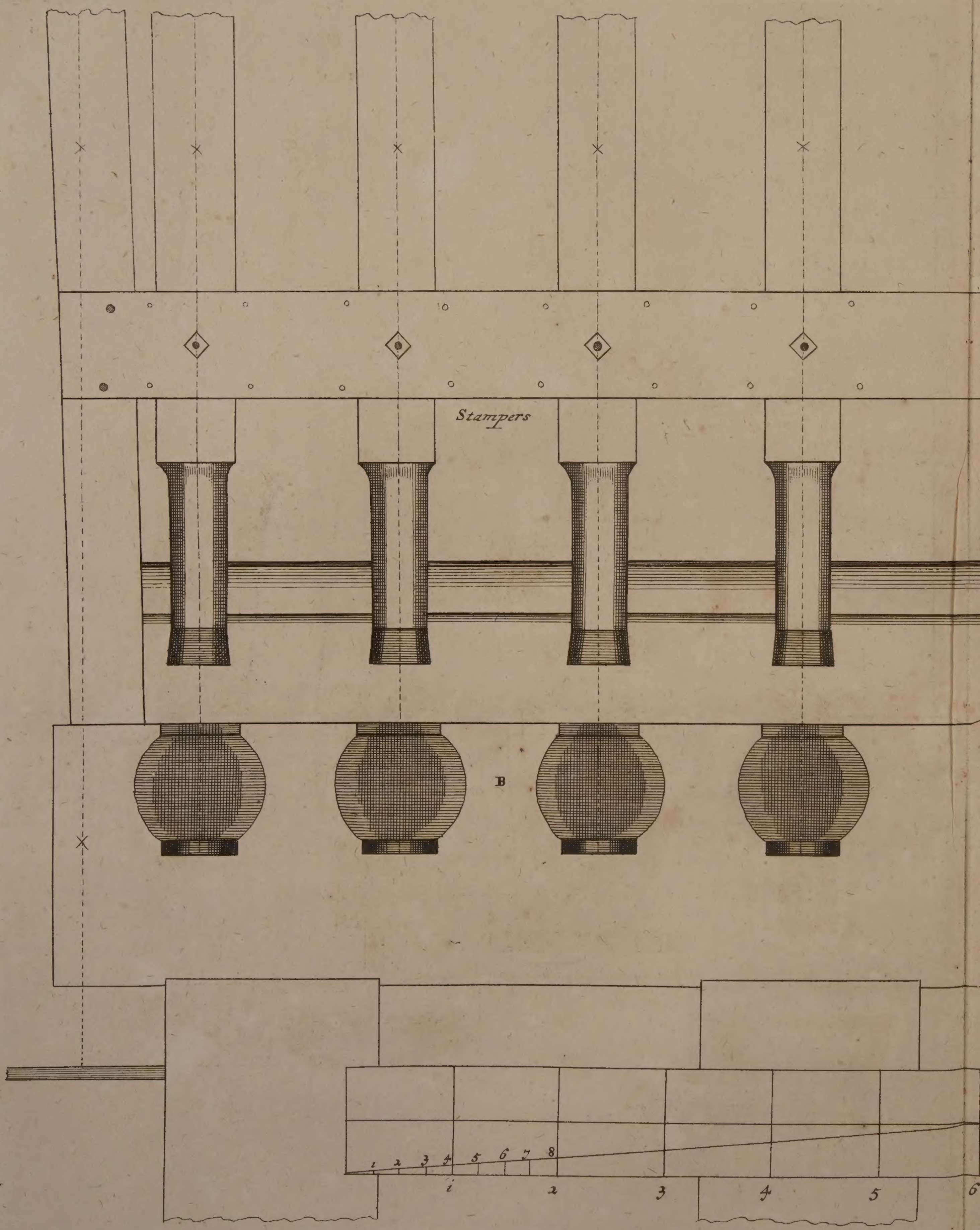
Stampers
B
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 6

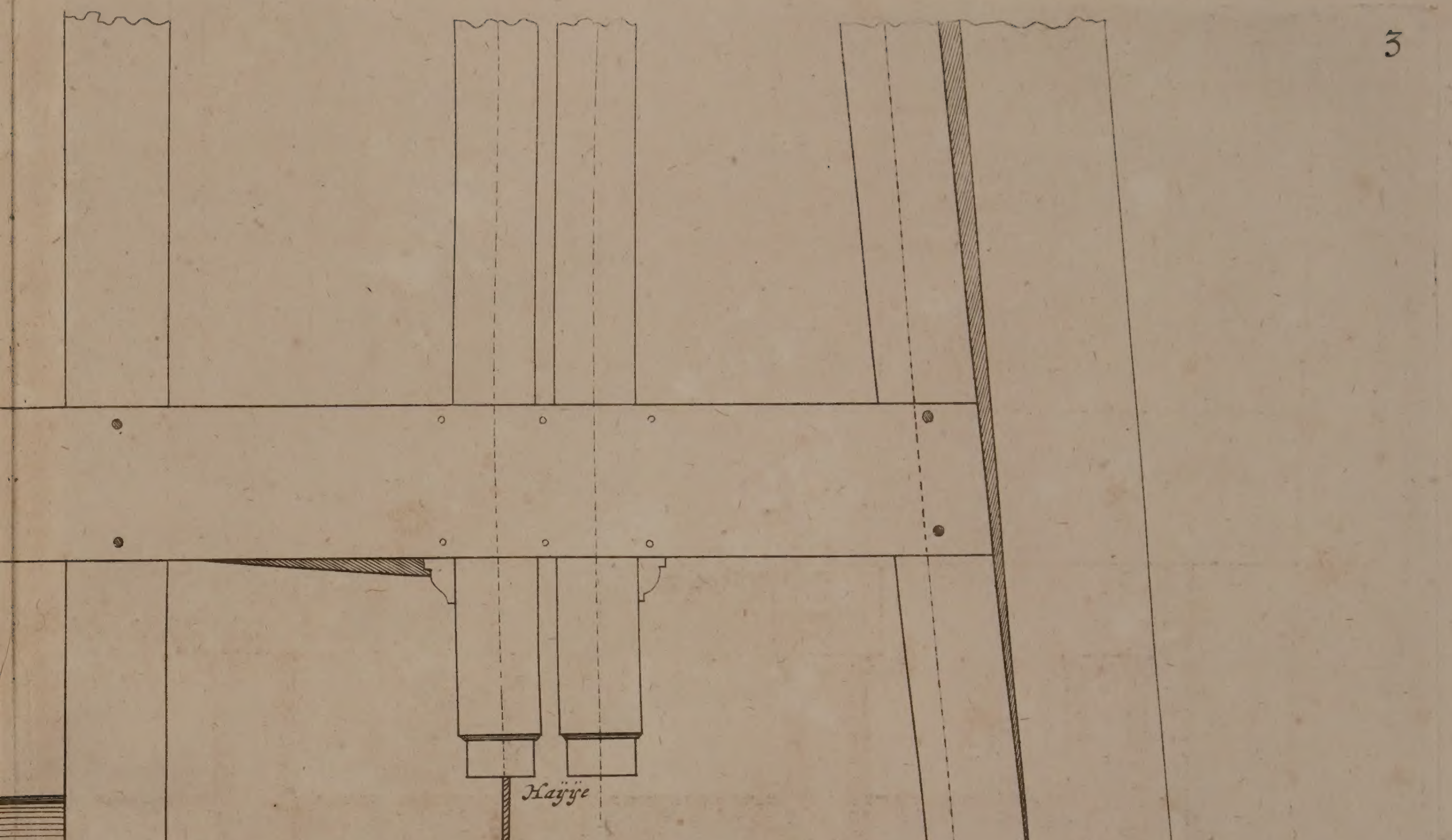
3
Hayye
A
A
't voorslachs Block
Kussen
Kusse
los Bytel
de Bytel
Schaye
6
7
8
9
10
11
12 voet

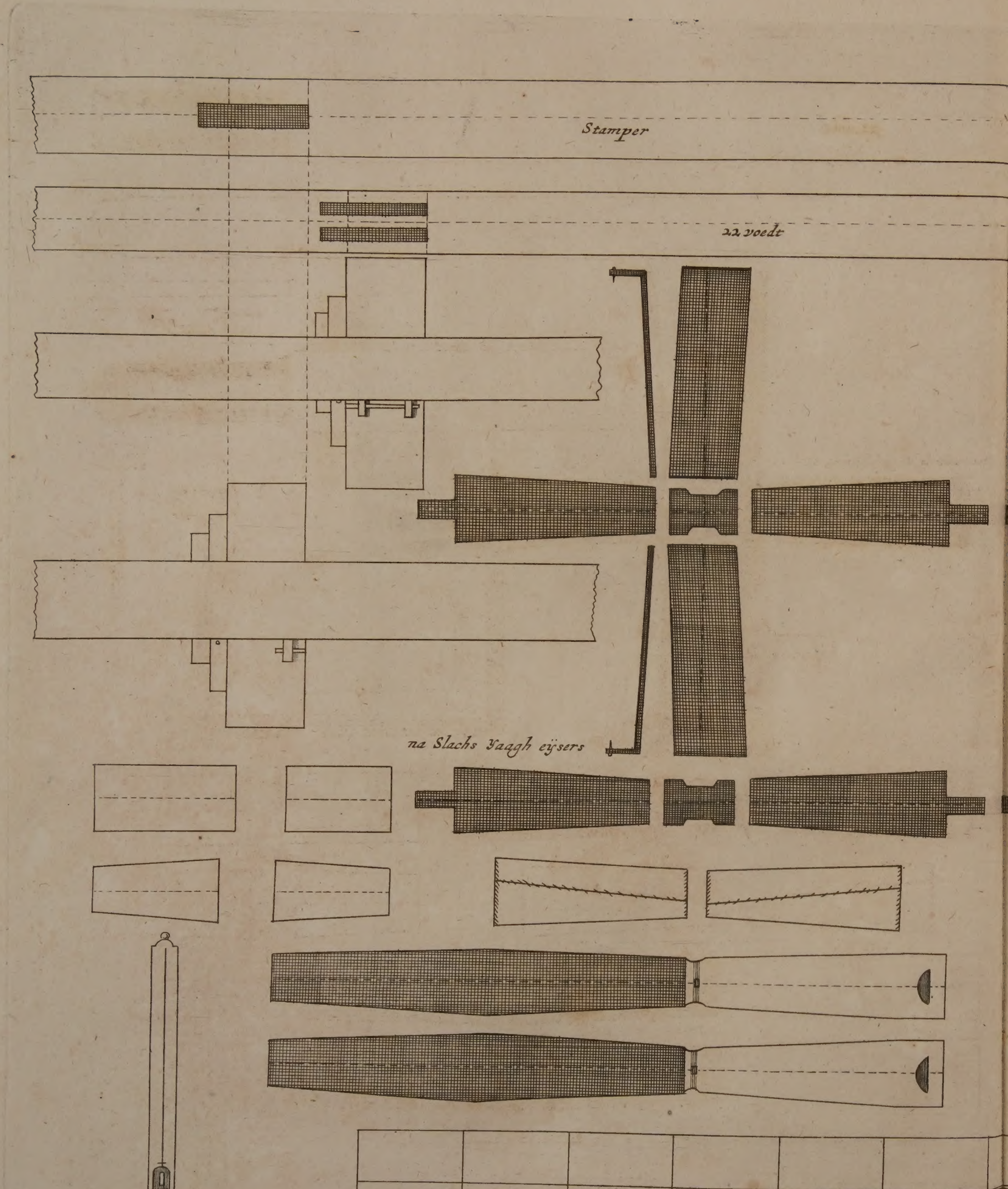
Stamper
22 voedt
na Slachs Yaagh eÿsers
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 6

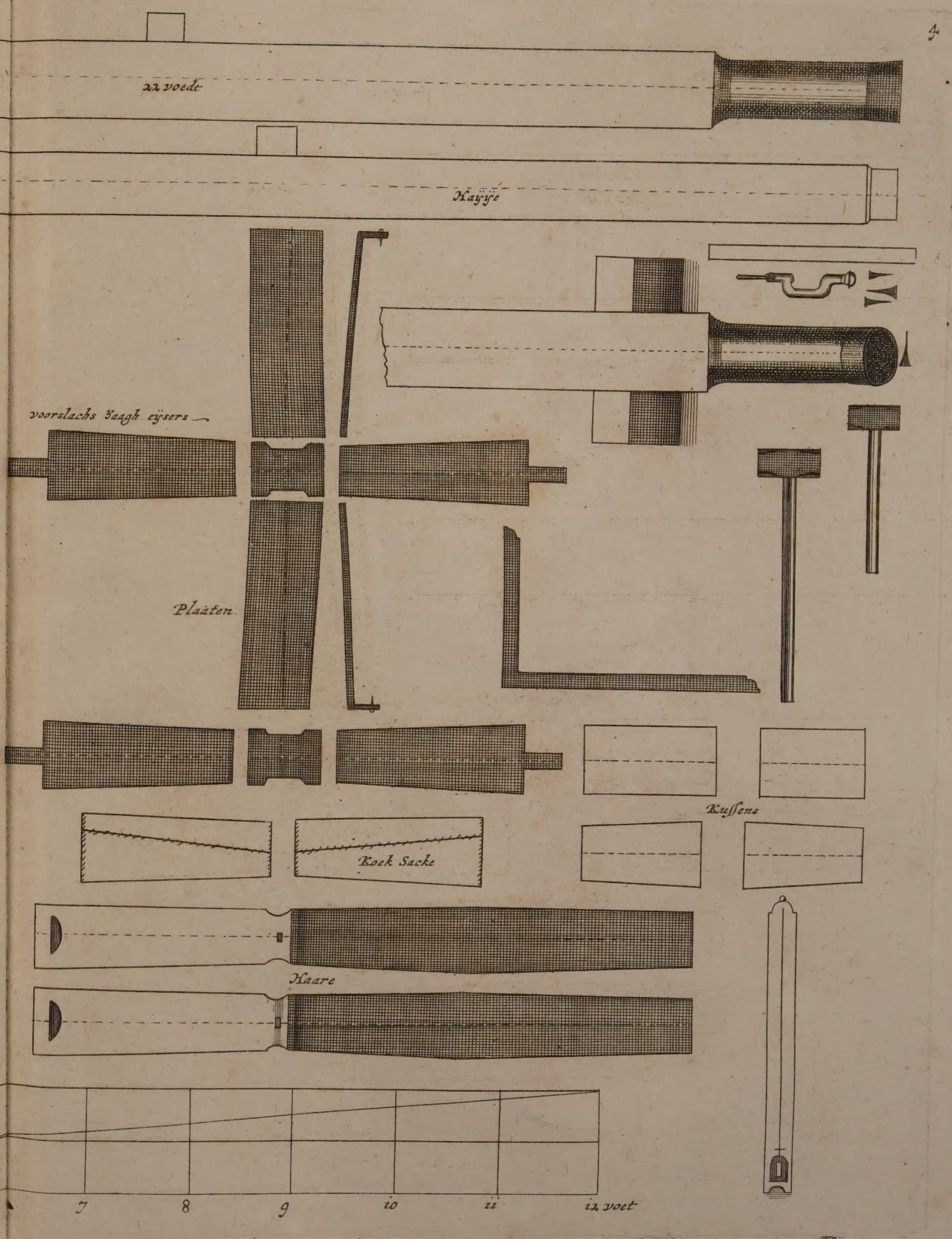

22 voedt
Hayÿe
voorslachs Zaagh eÿsers
Plaaten
Kussens
Koek Sacke
Haare
7
8
9
10
11
12 voet

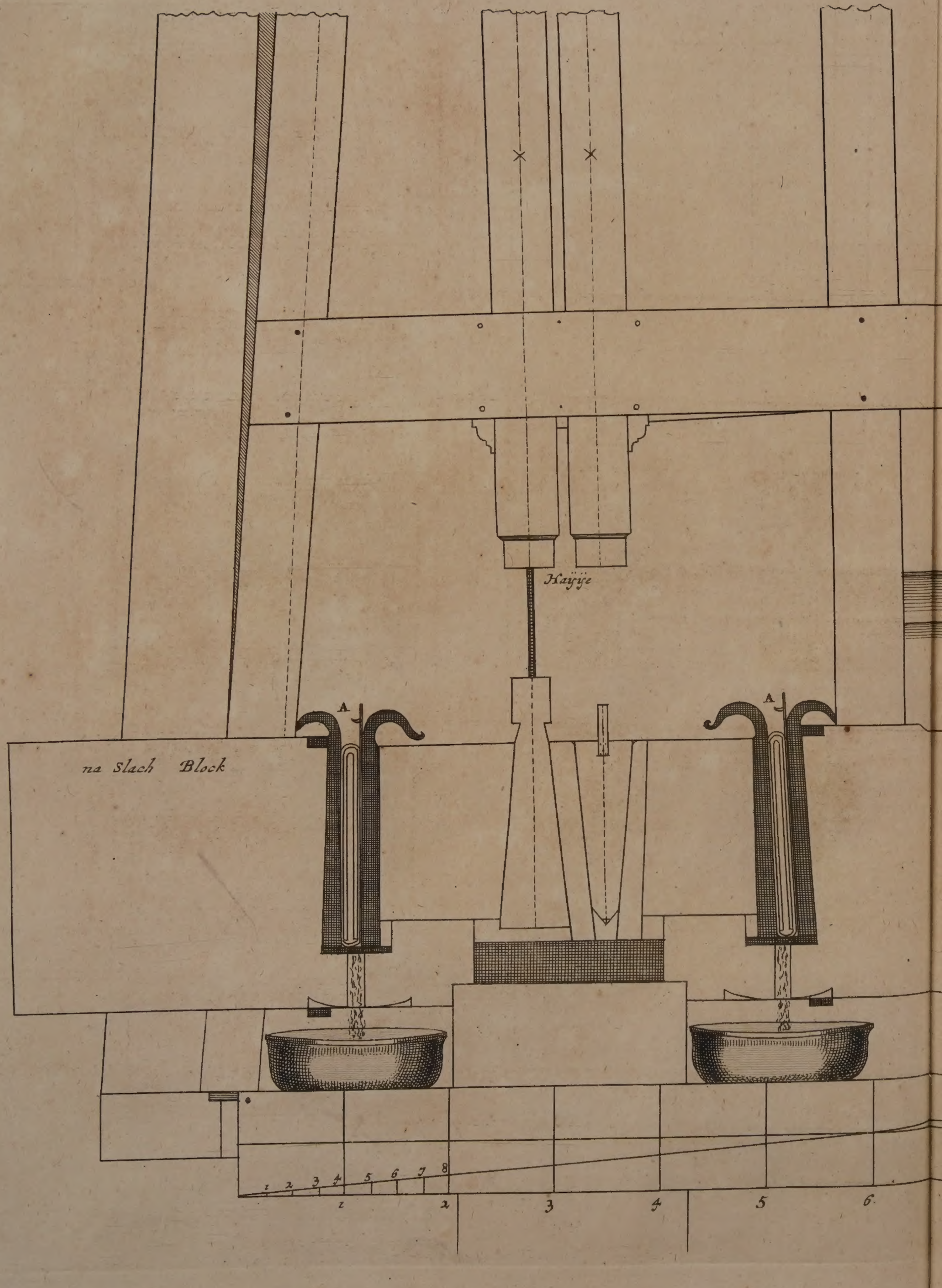
Haÿÿe
A
A
na Slach Block
1 2 3 4 5 6 7 8
1
2
3
4
5
6

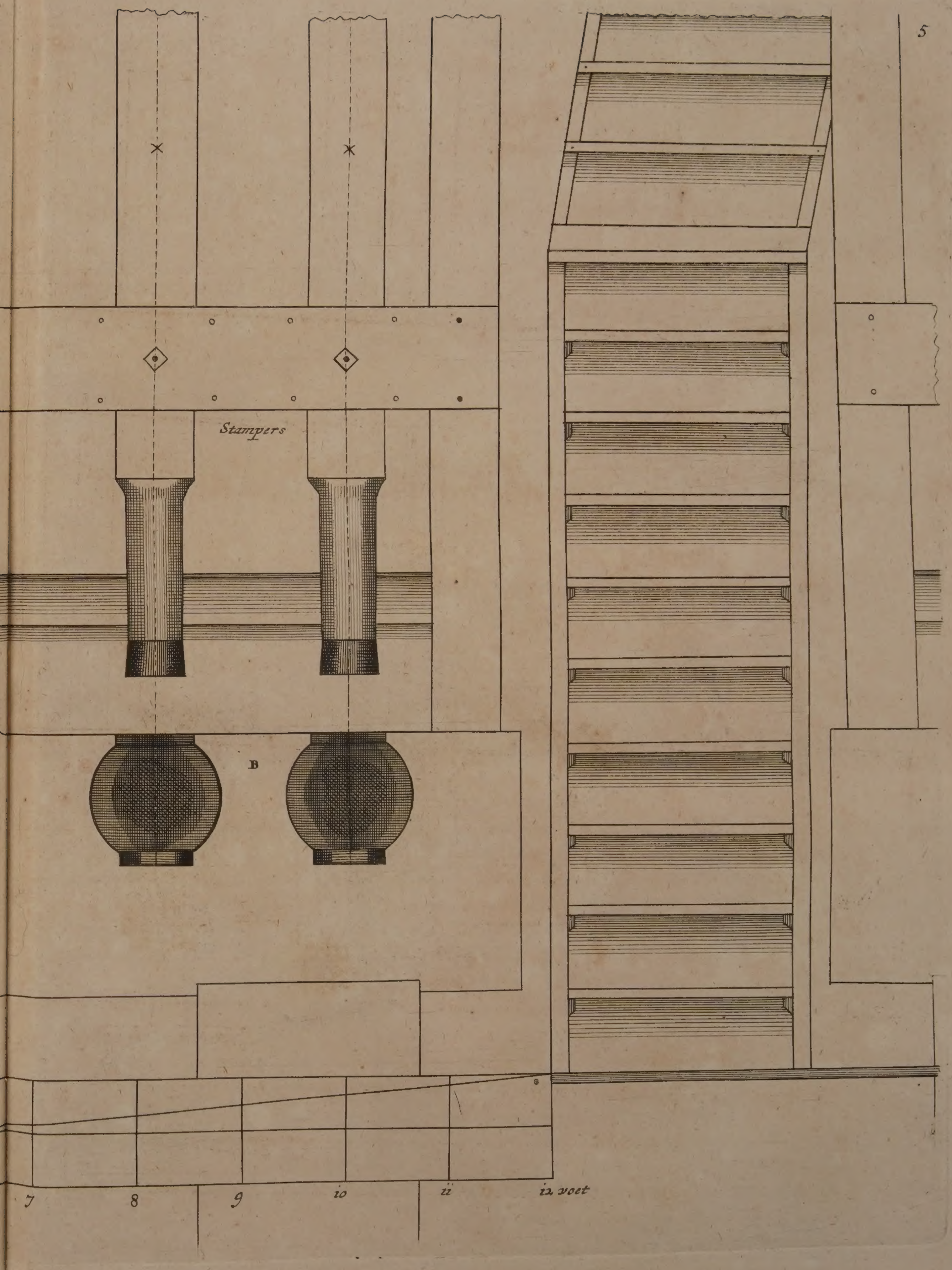
5
Stampers
B
7
8
9
10
11
12 voet

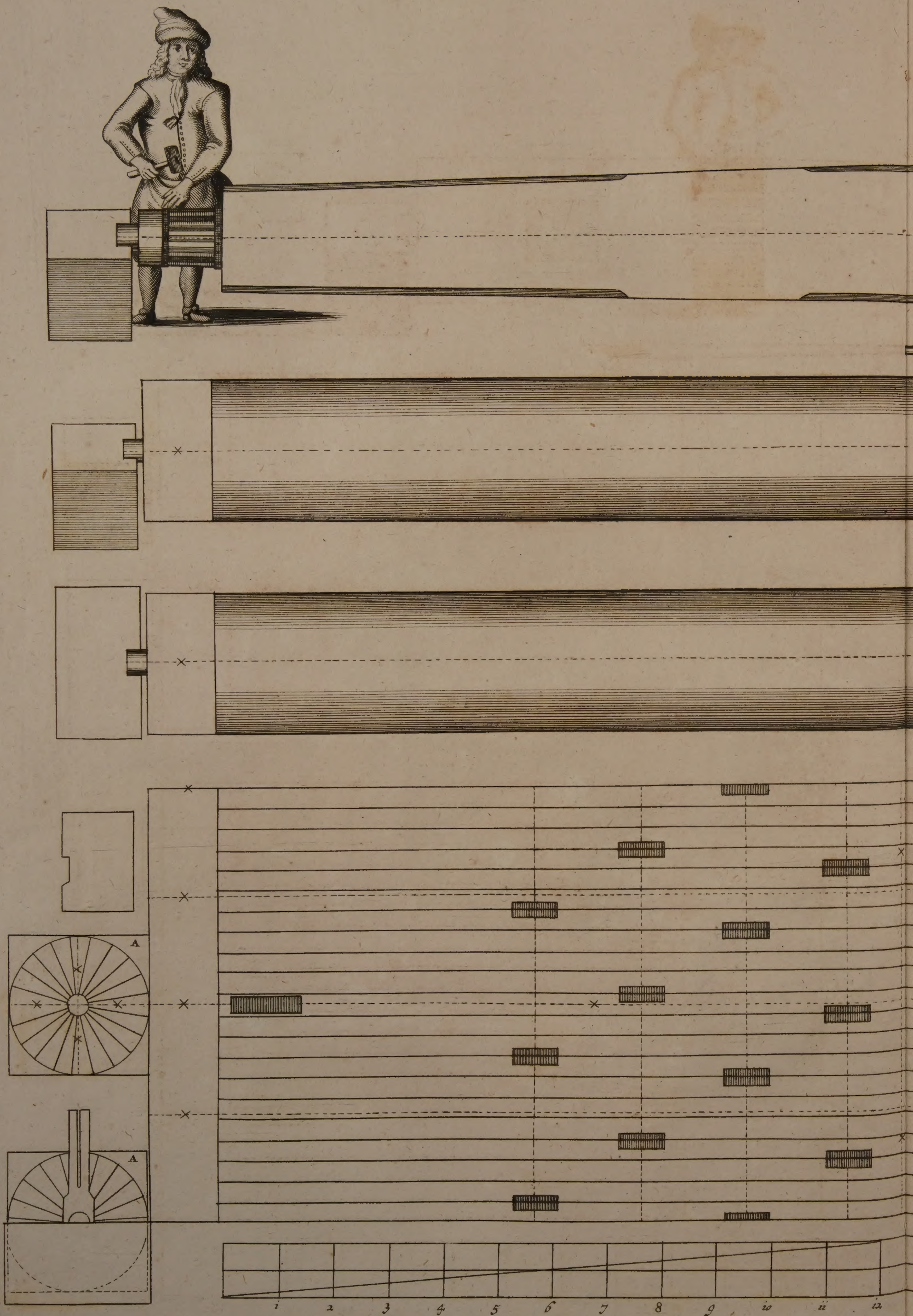
A
A
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

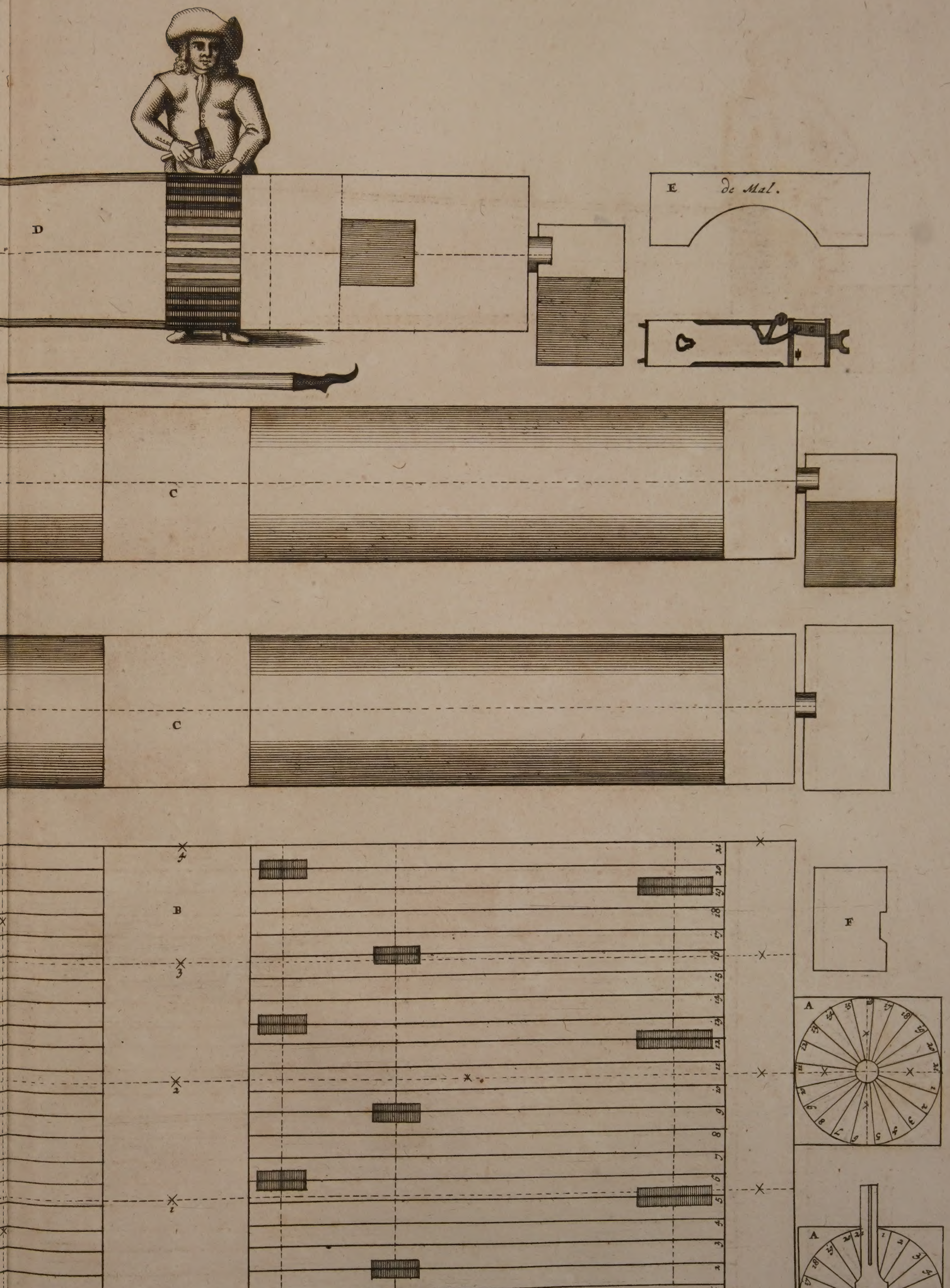
D
E de Mal.
C
C
B
F
A
A
13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 voet

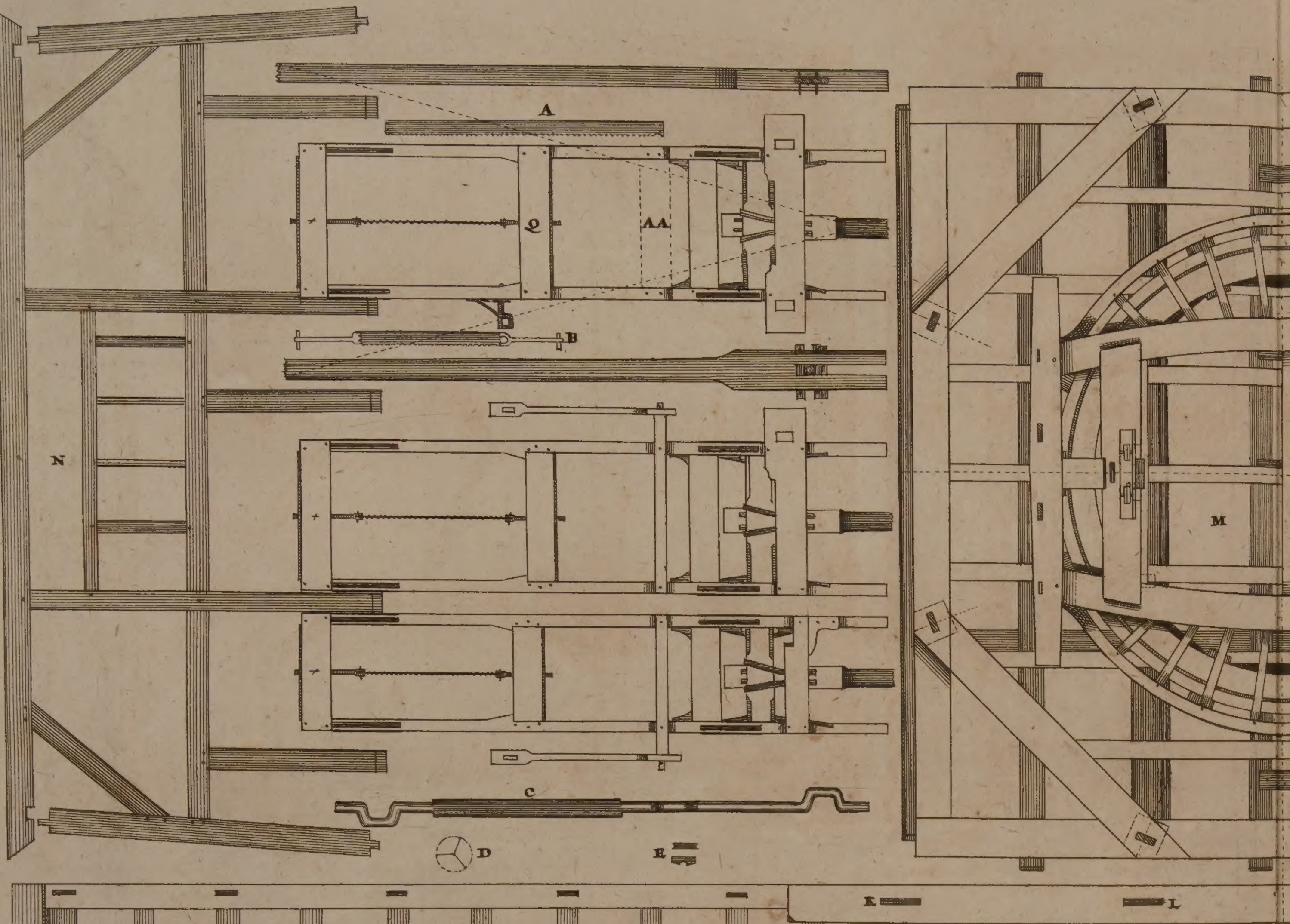
A
Q
AA
B
N
M
C
D
E
K
L
K
L
H

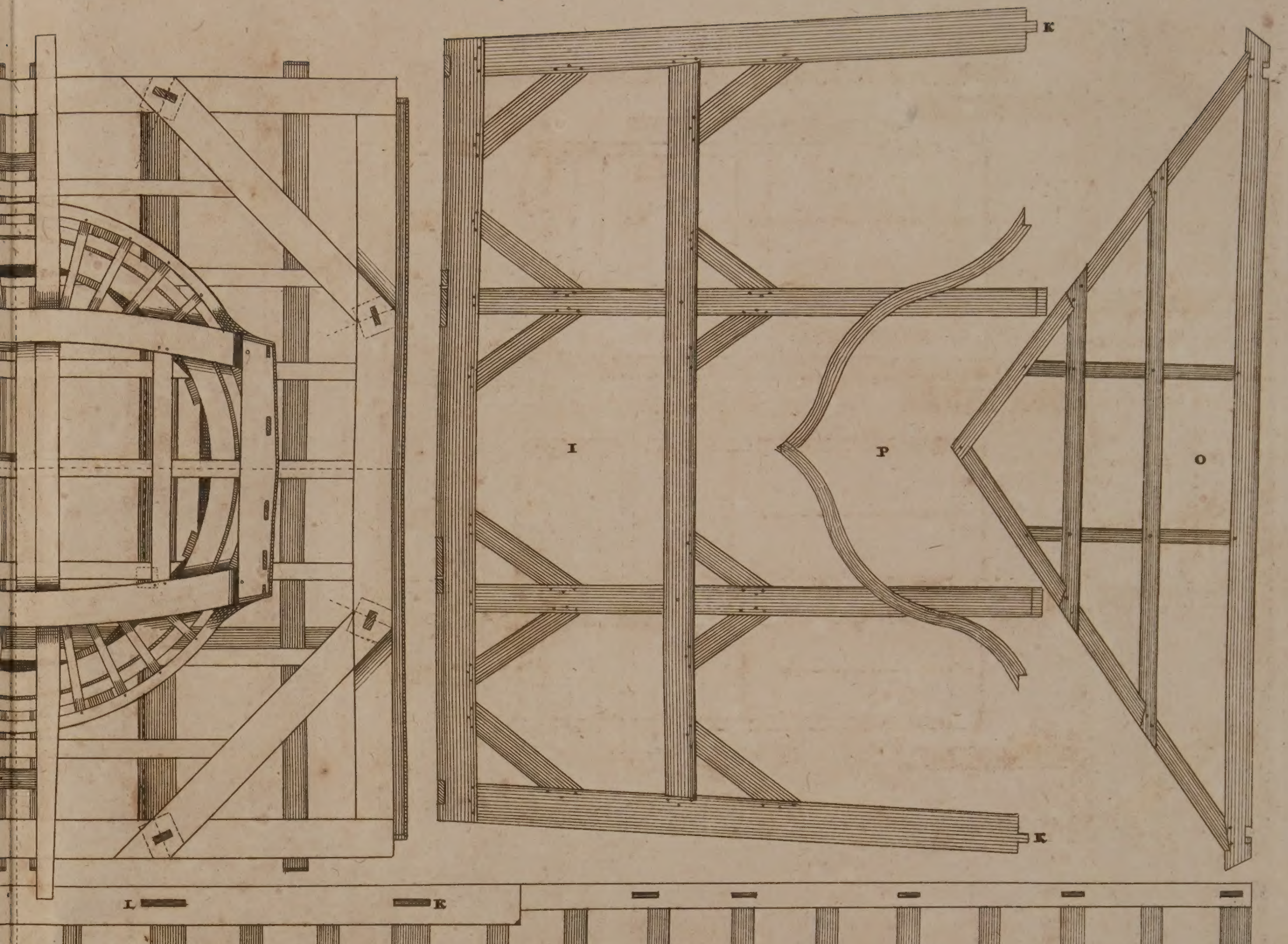
K
I
P
O
K
L
K
G
F
F
G
G
F
L
K
G
voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 Voet
H
E

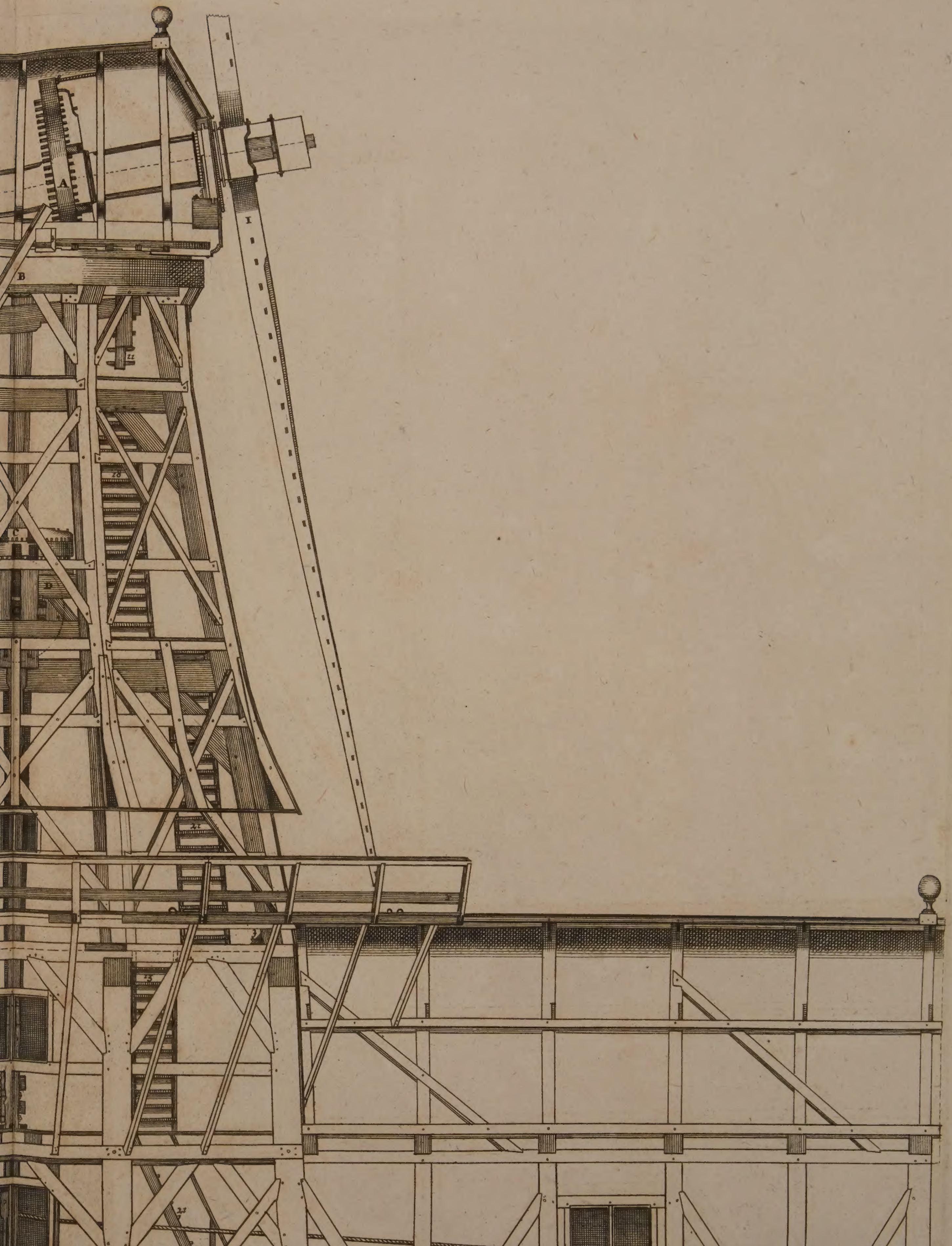
A
I
B
D
F
G

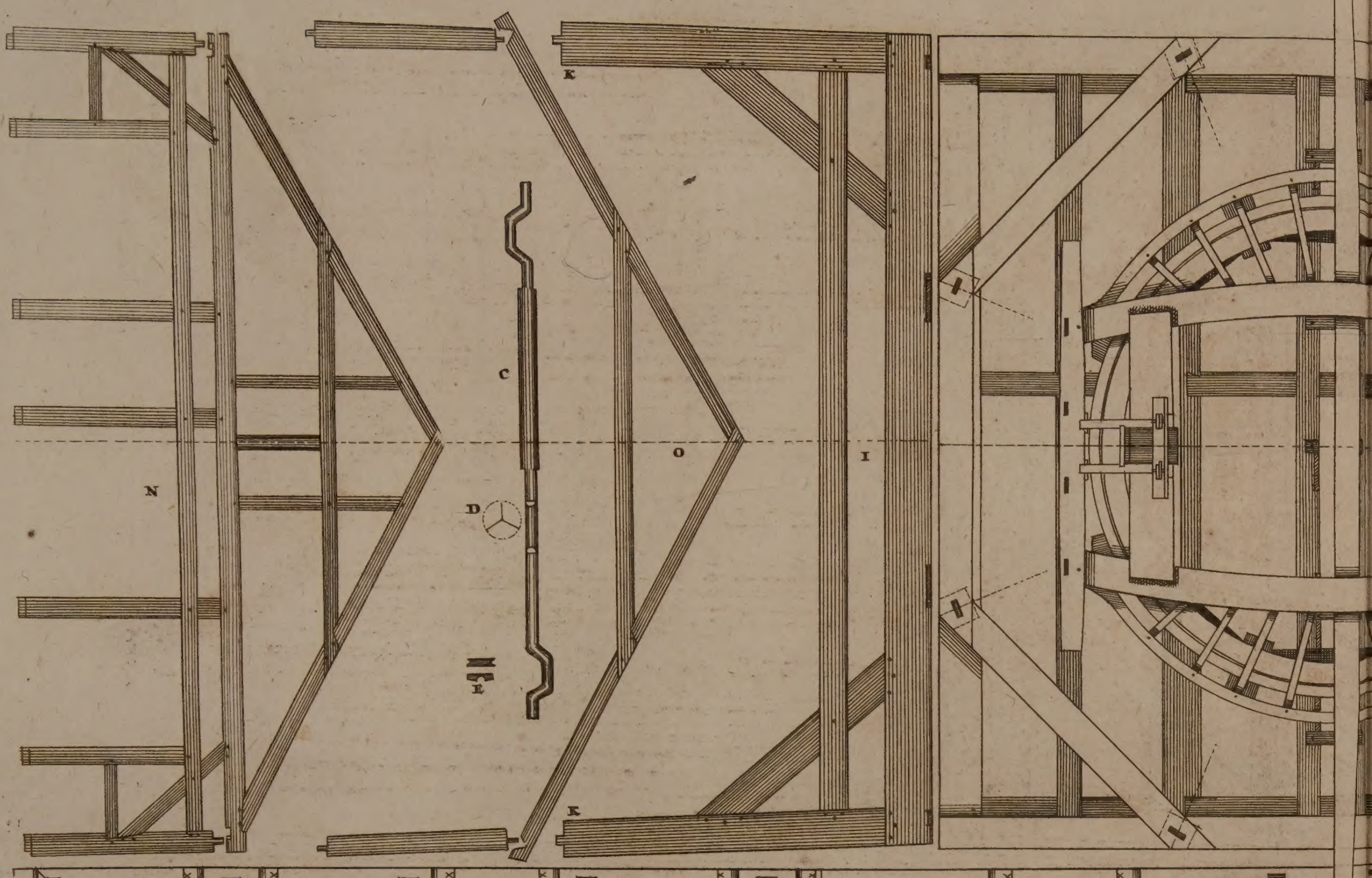
K
C
N
D
O
I
K
K
L
K
L
H
G

9

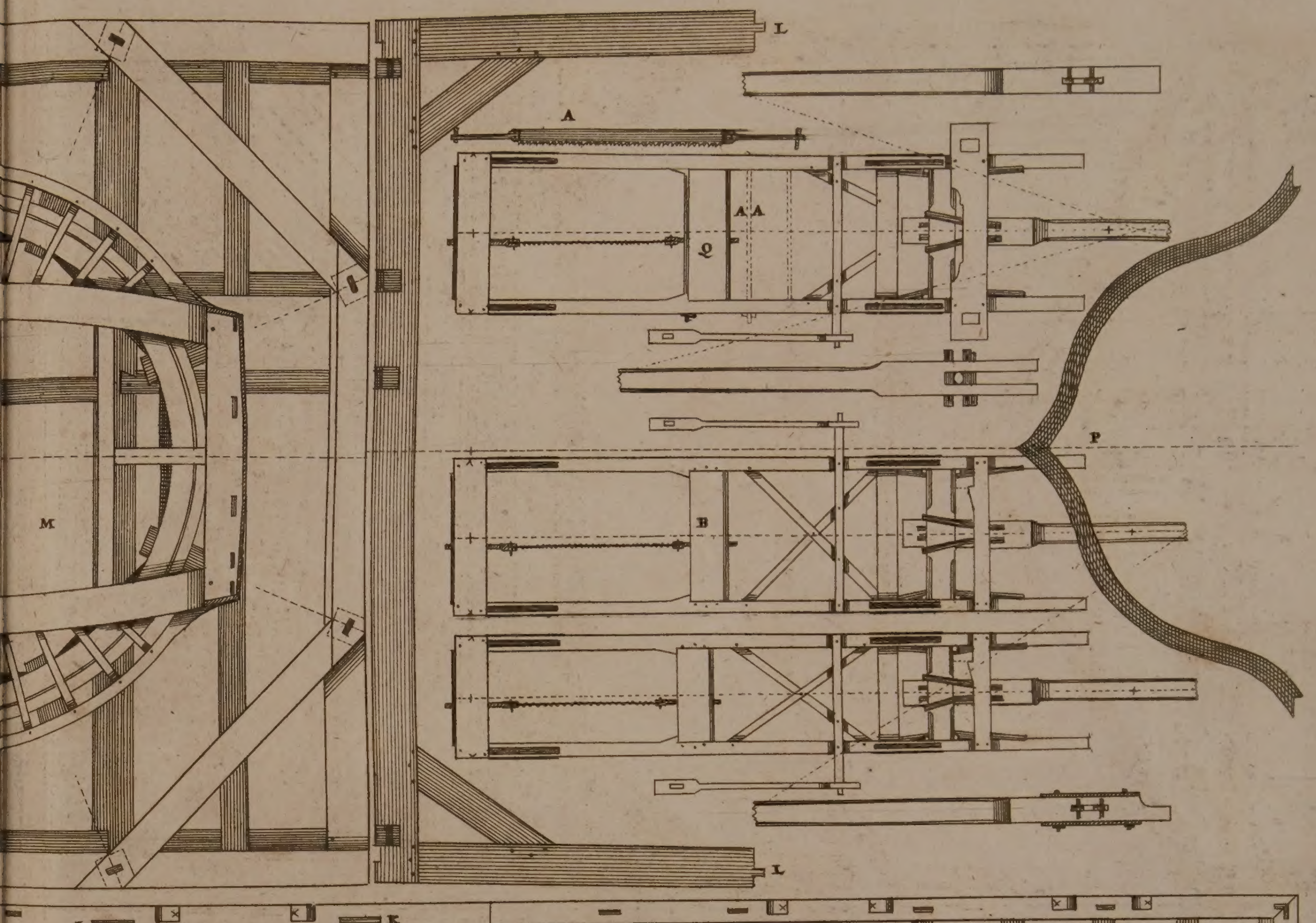

10

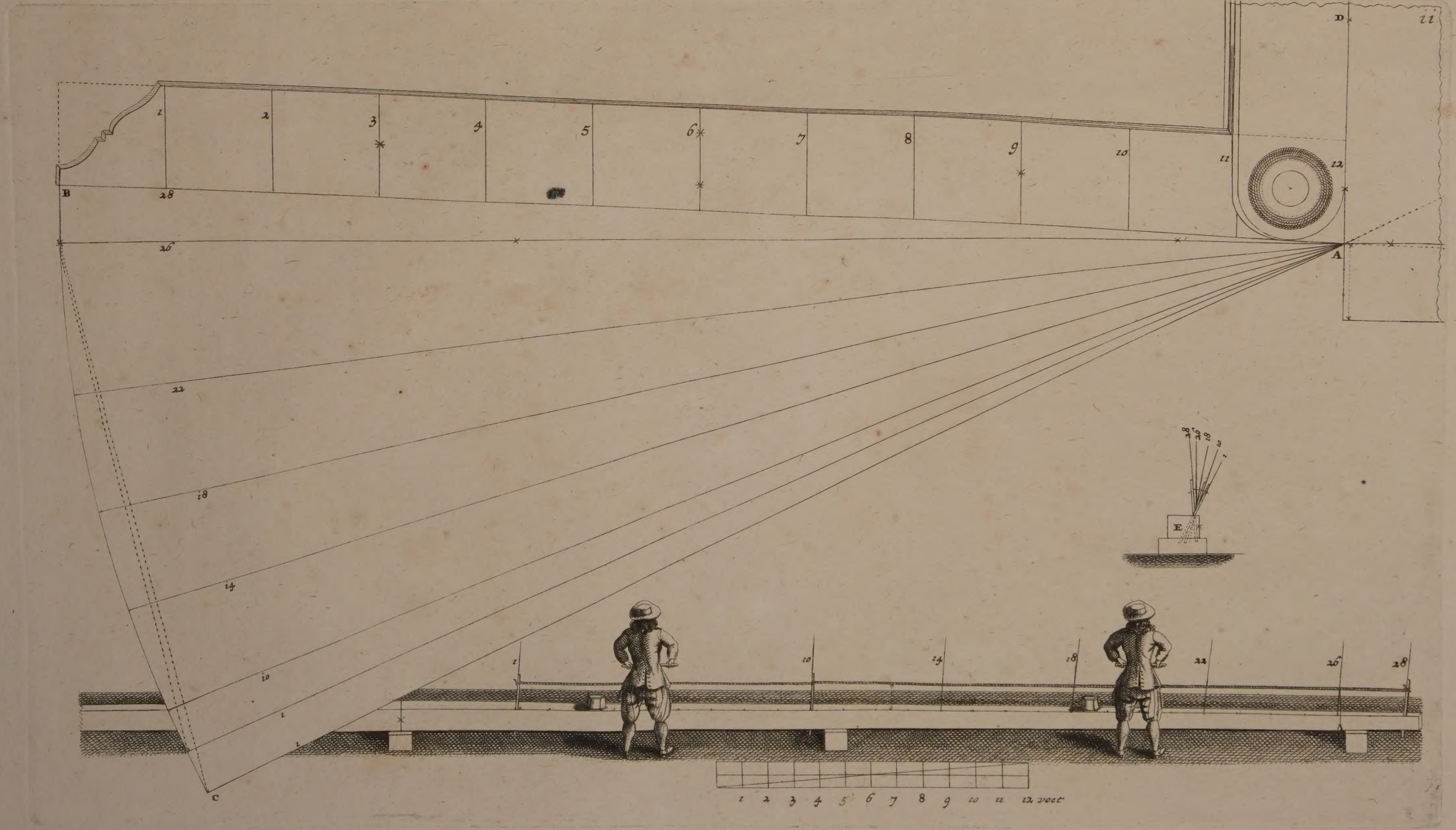
A
B
C
D
E
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

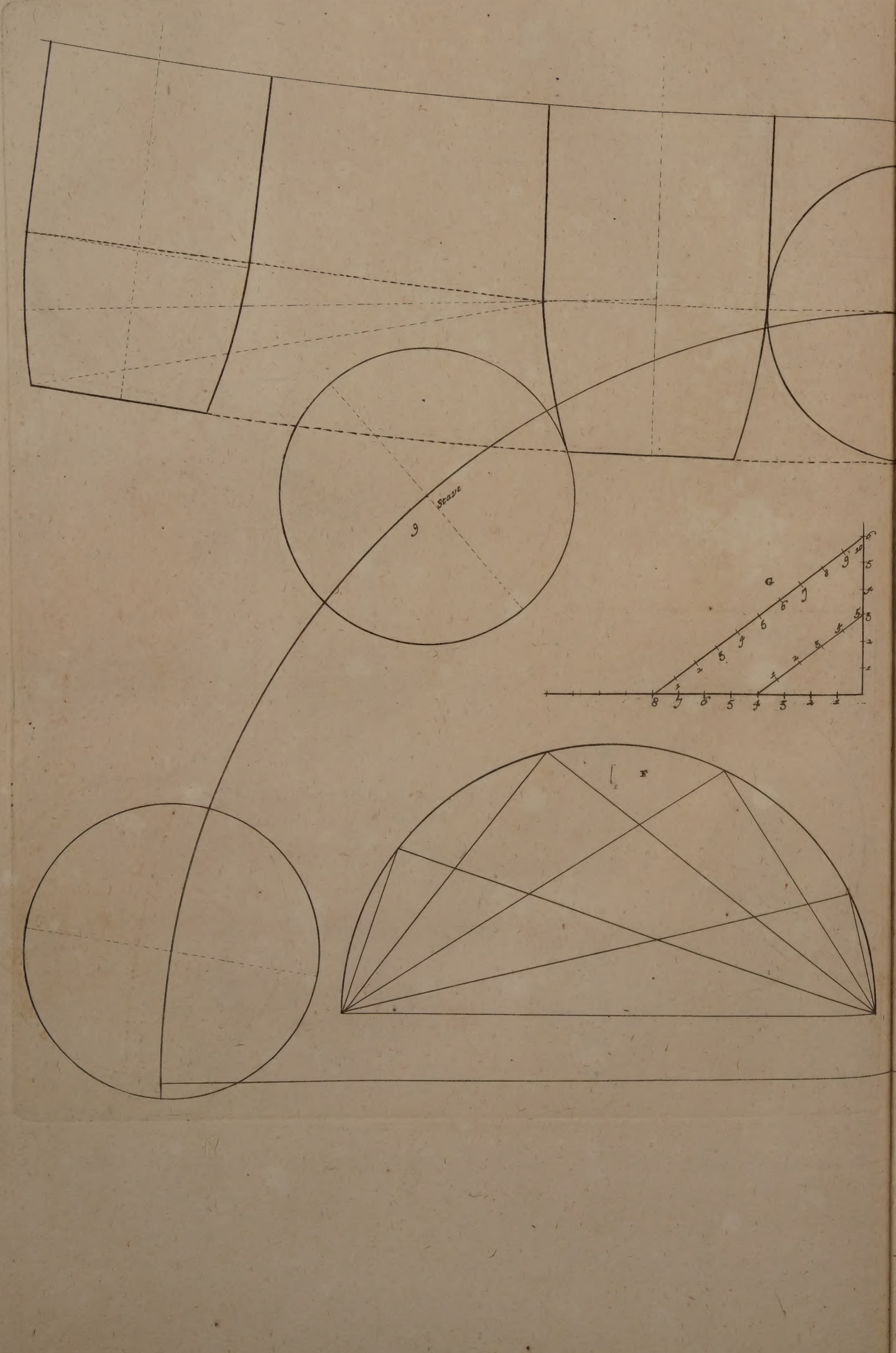
Scale
G
F

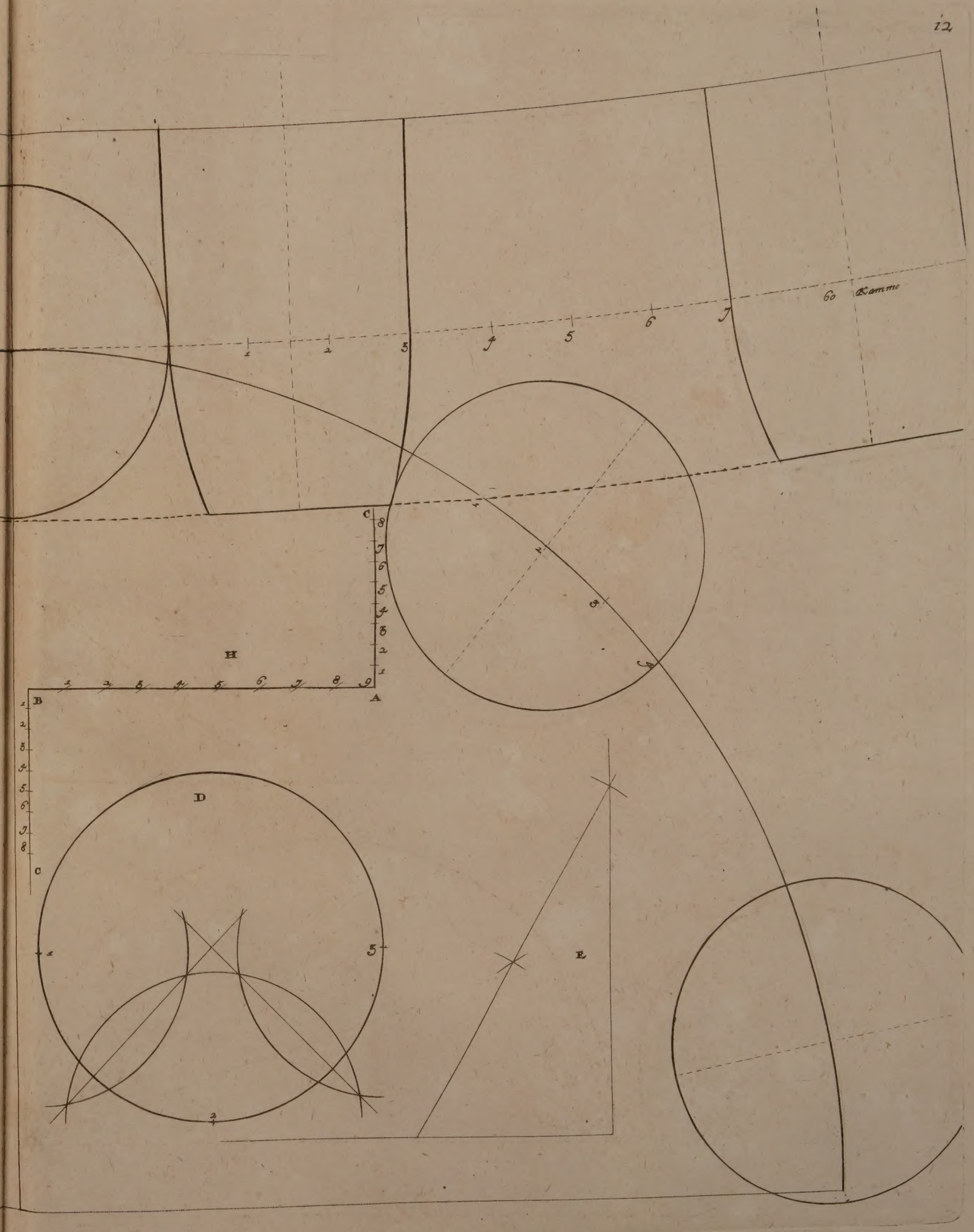
12
60 Kamme
H
D
E
A
B
C

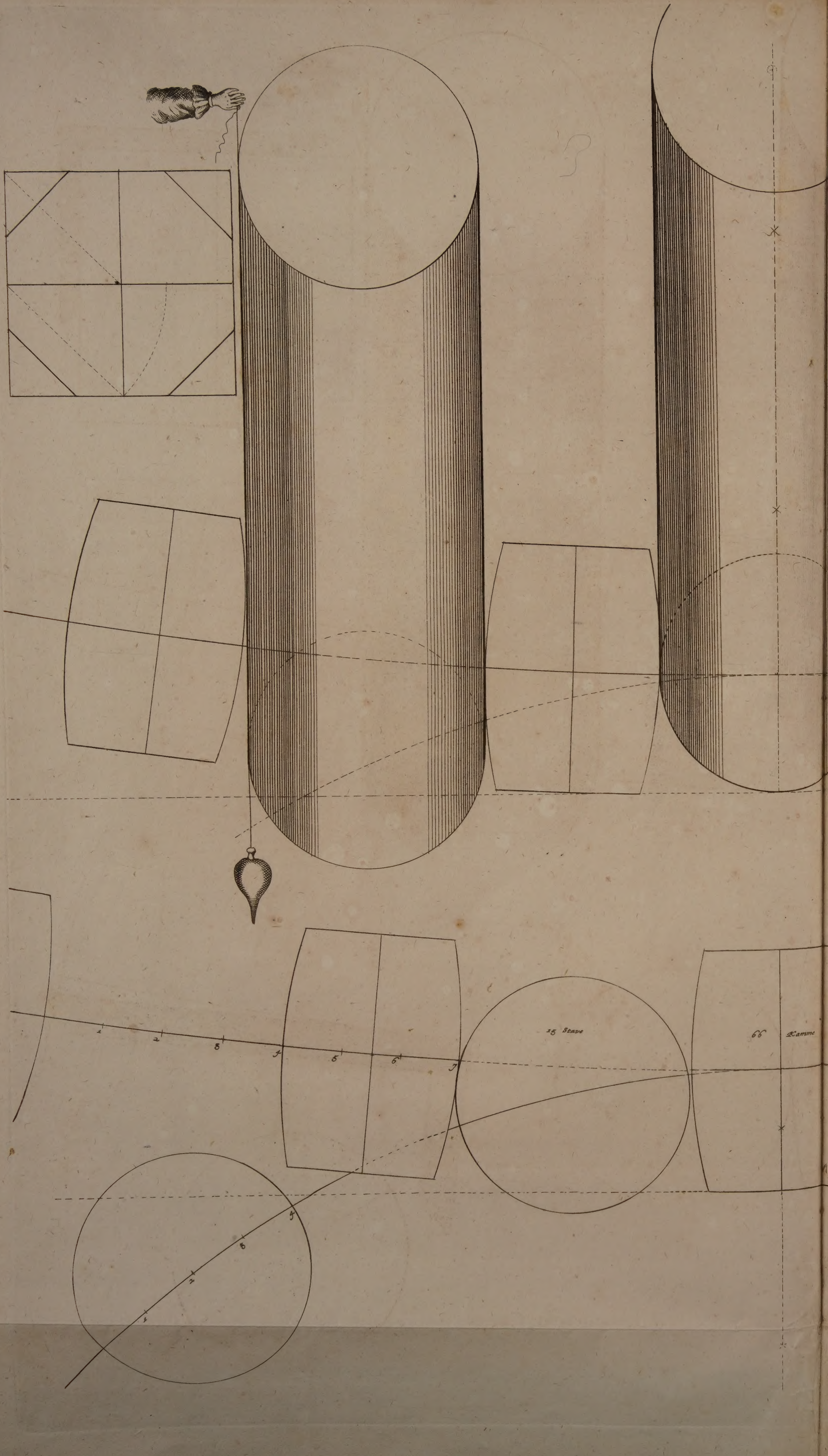

15 Stave
66
Kamme
1
2
3
4
5
6
7

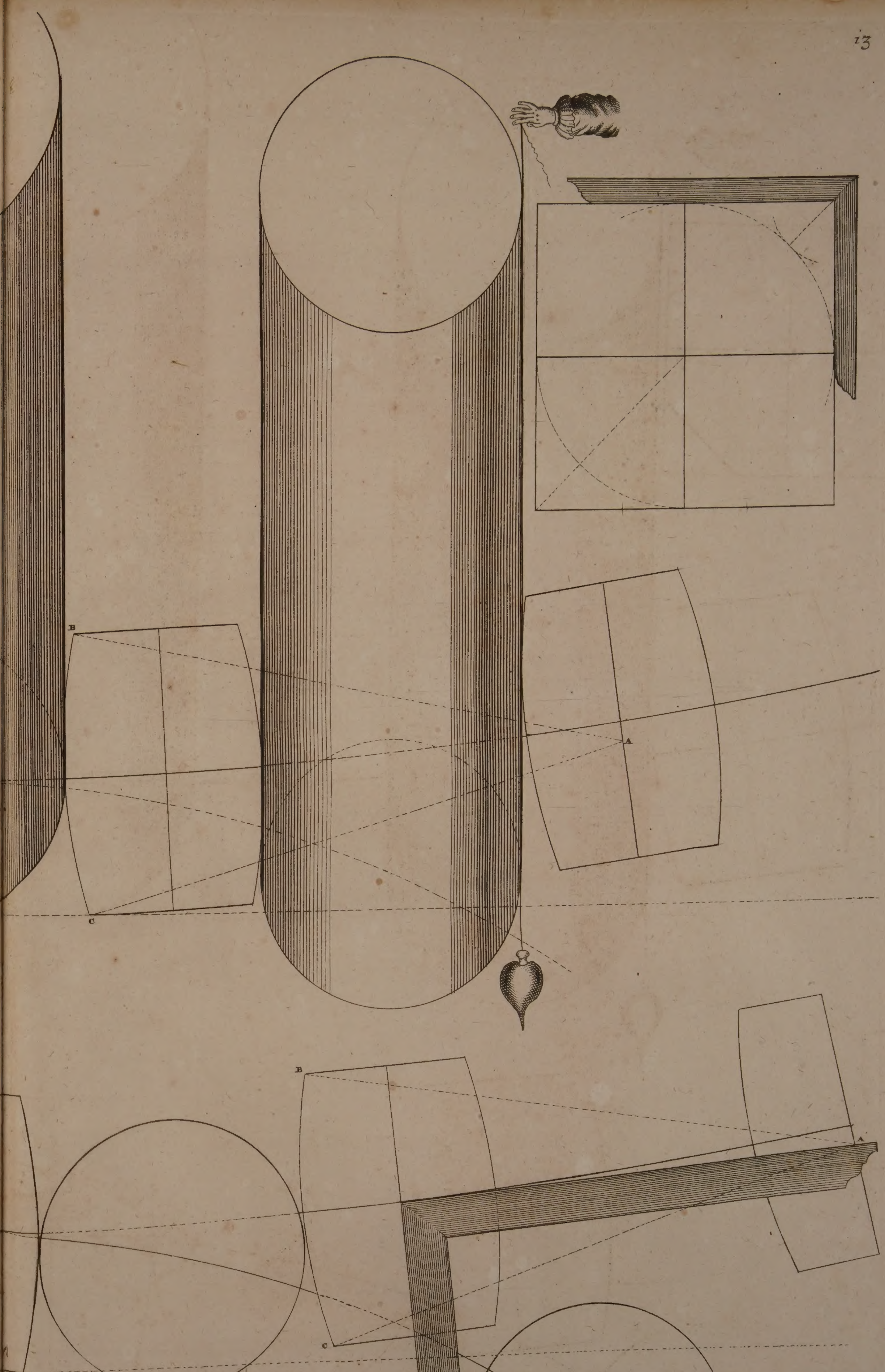
B
A
C
B
A
C

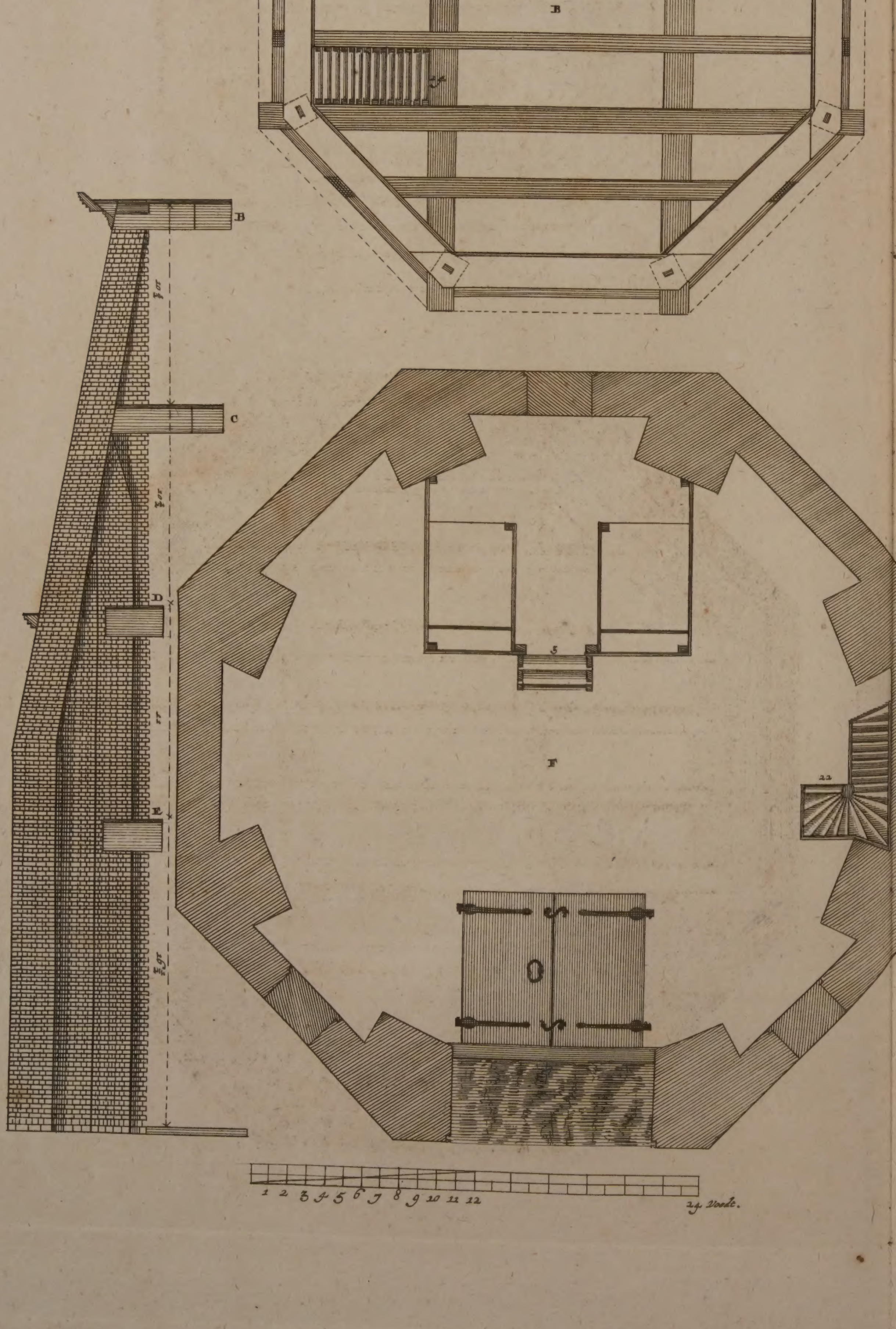

B
17
24
B
C
D
E
F
5
22
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 Voedt.

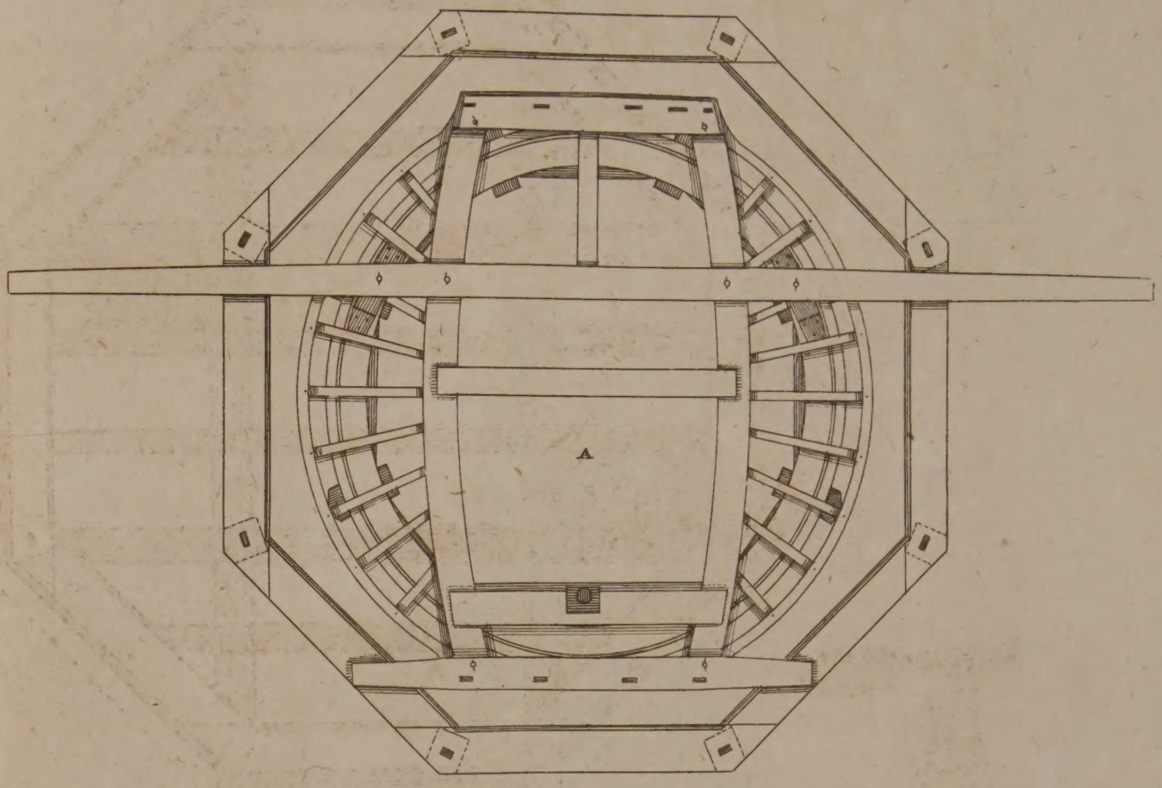
A

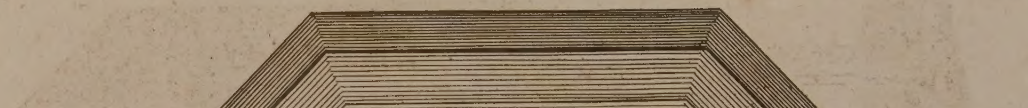
14
C
D
E

15

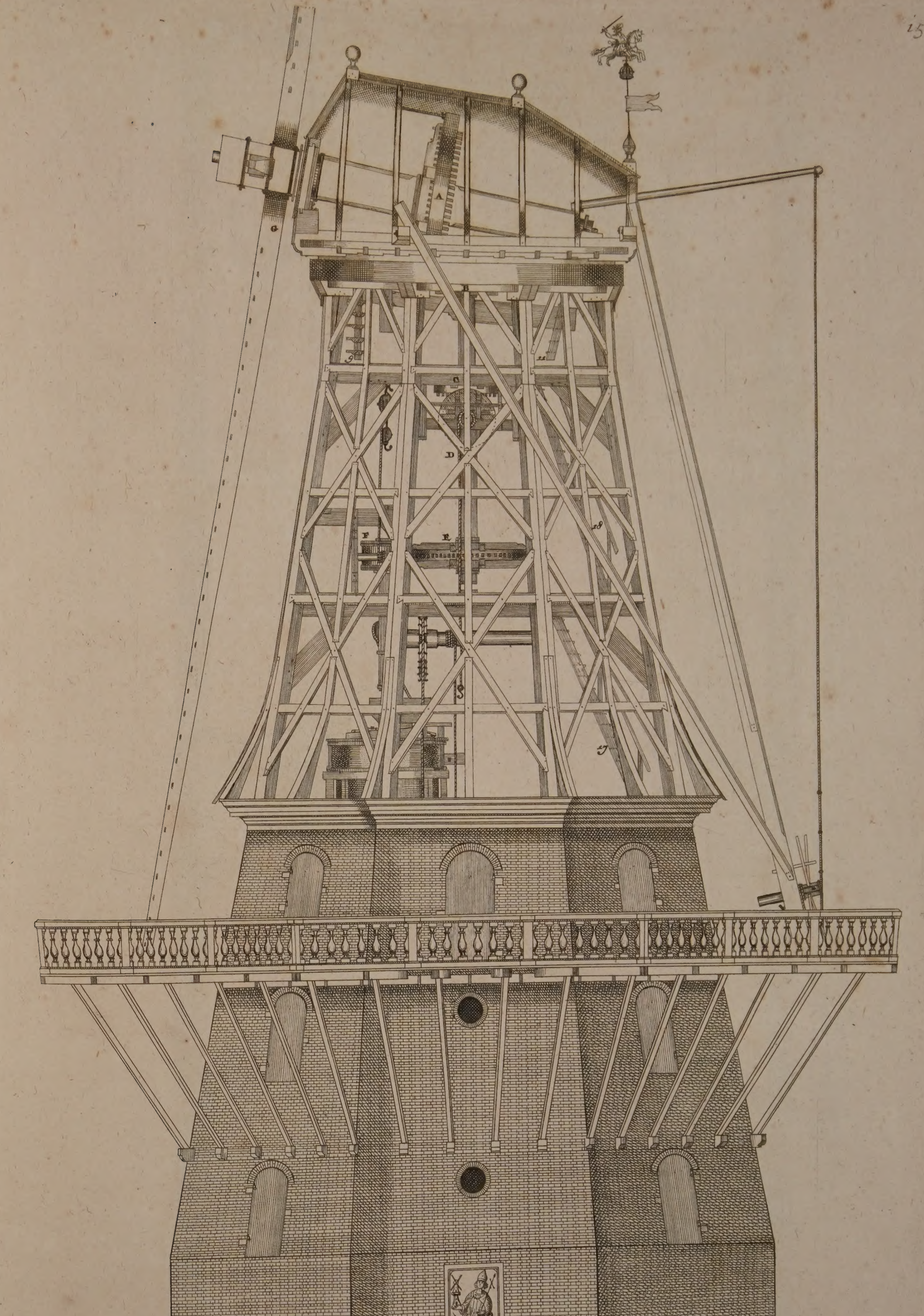

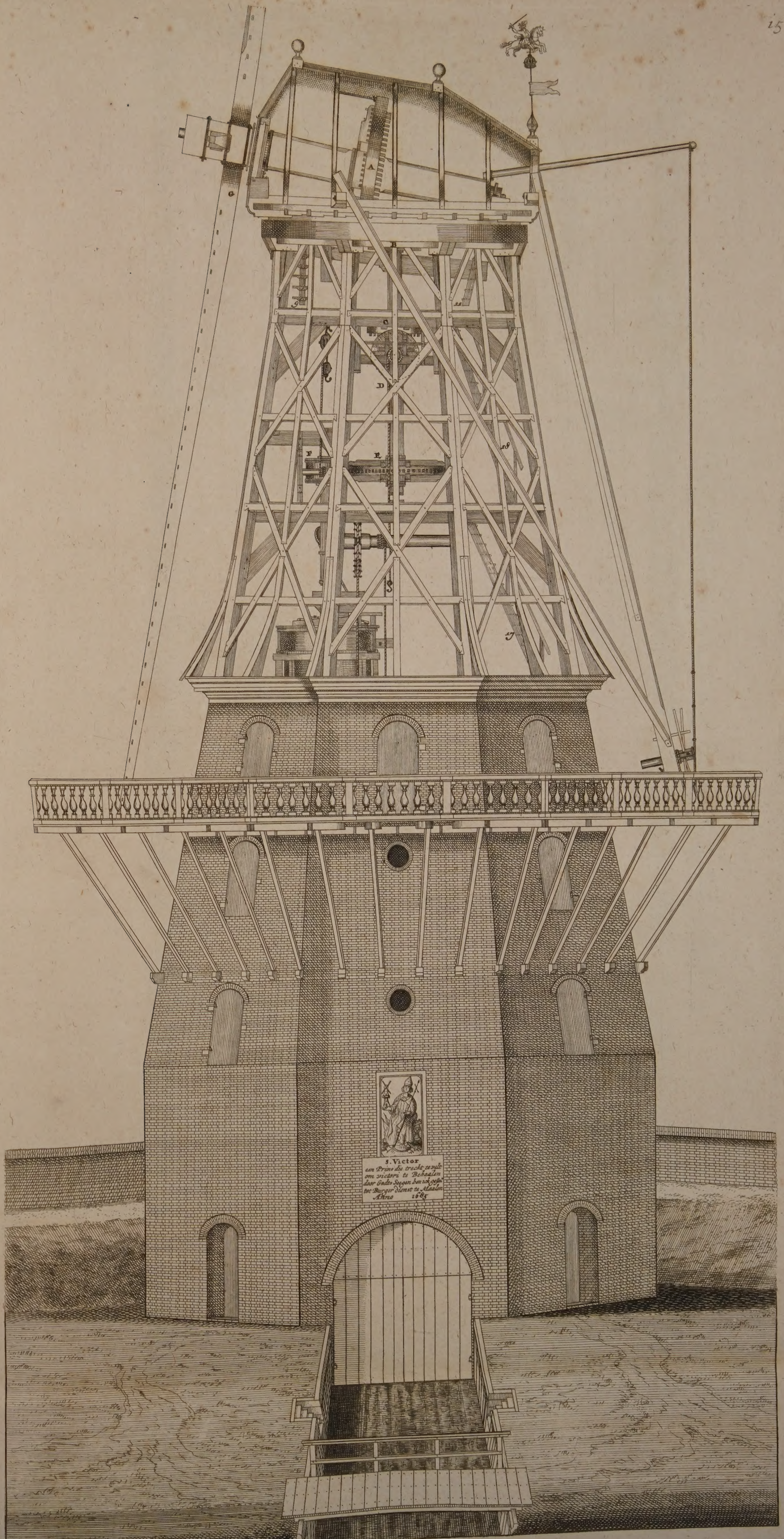
S. Victor
een Prins die treckt te velt
om victori te Behaalen
door Godts Segen ben ik gestelt
tot Burger dienst te Maalen
Anno 1685

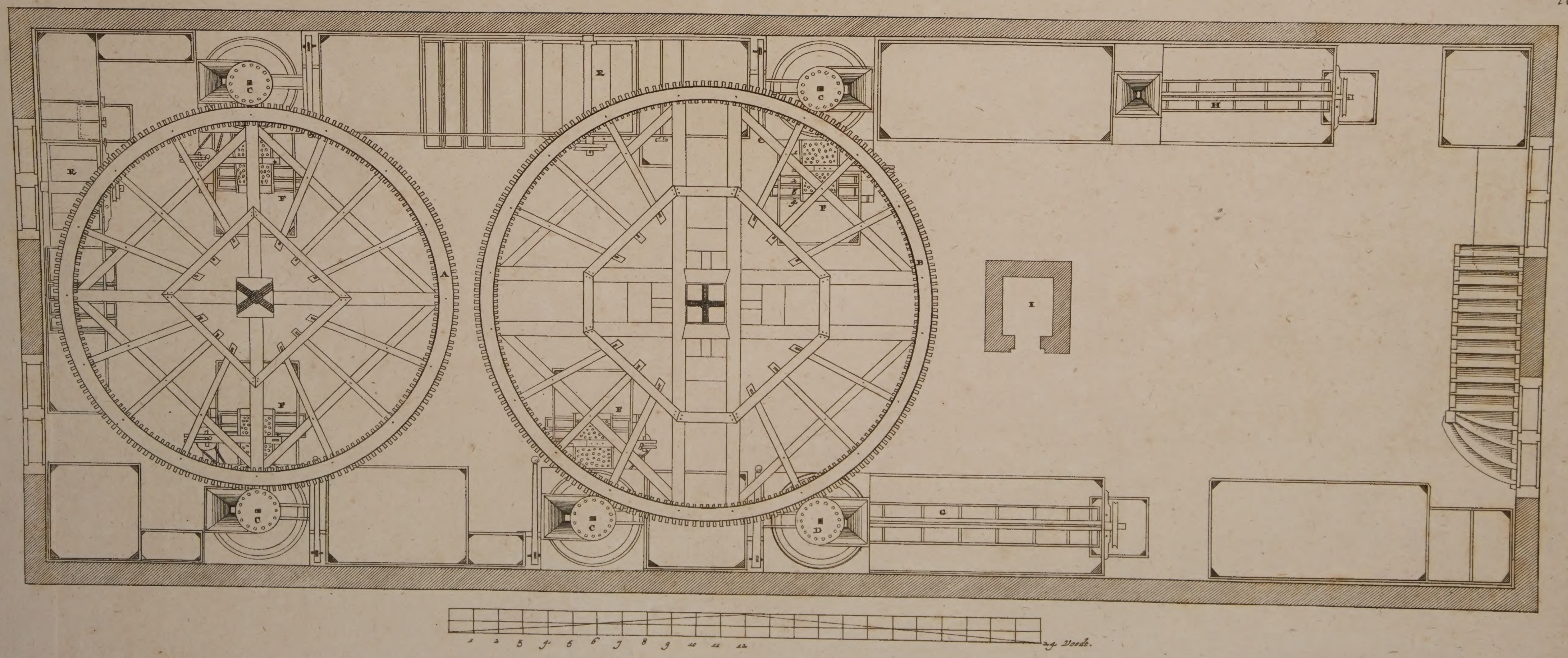
A
B
C
D
E
F
G
H
I
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 Voeten

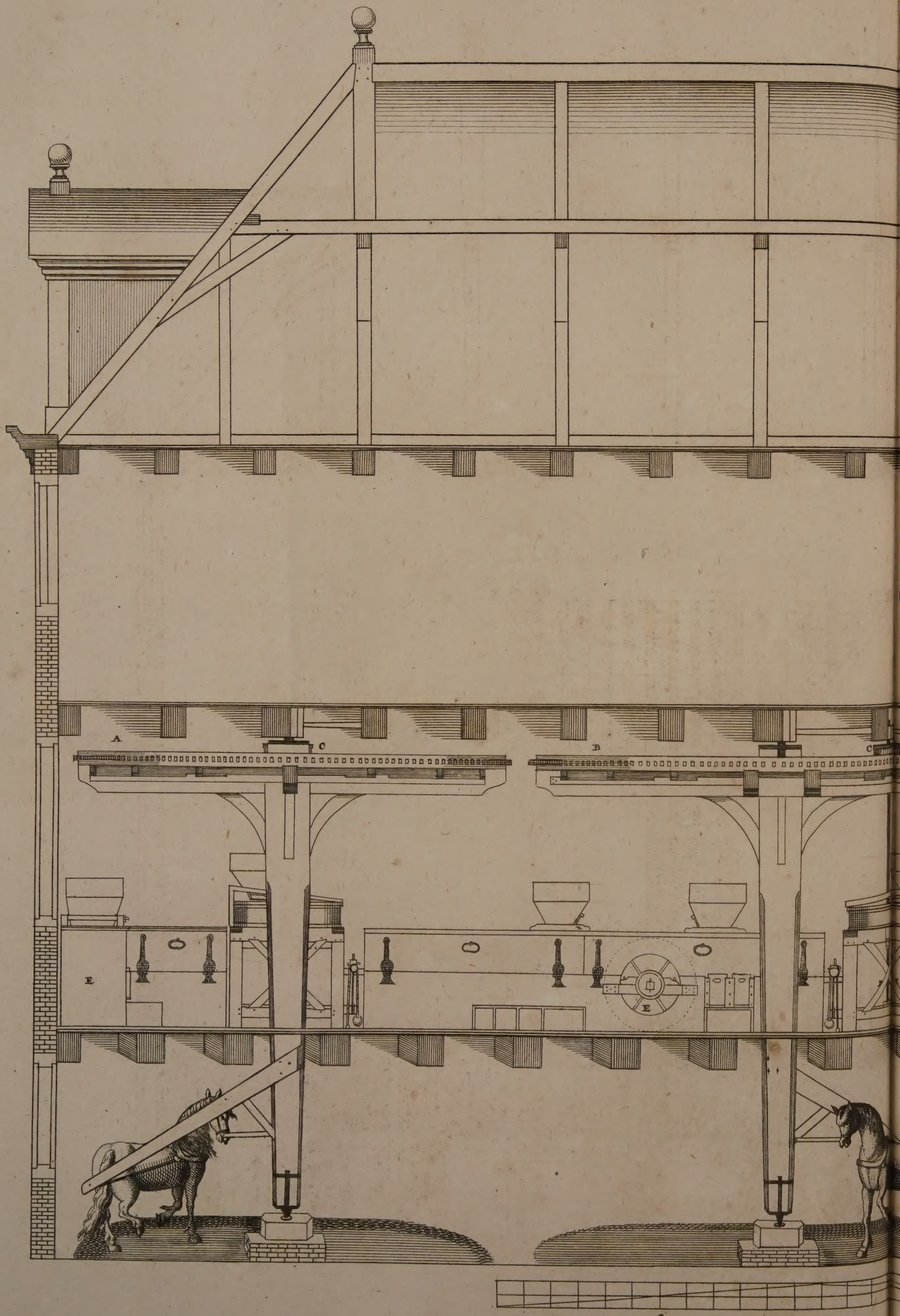
A
C
B
C
E
E
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

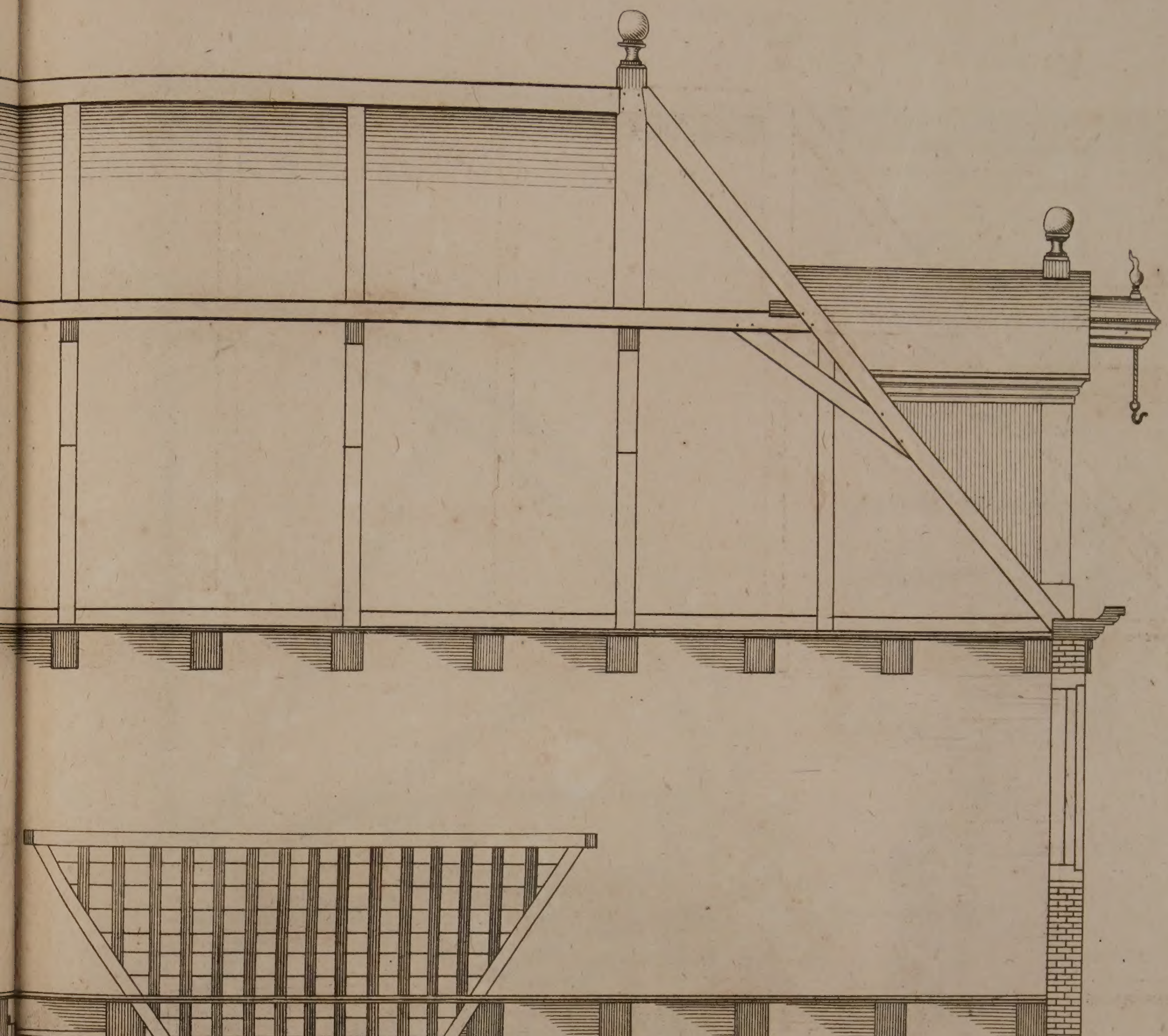
I
H
K
24 voet

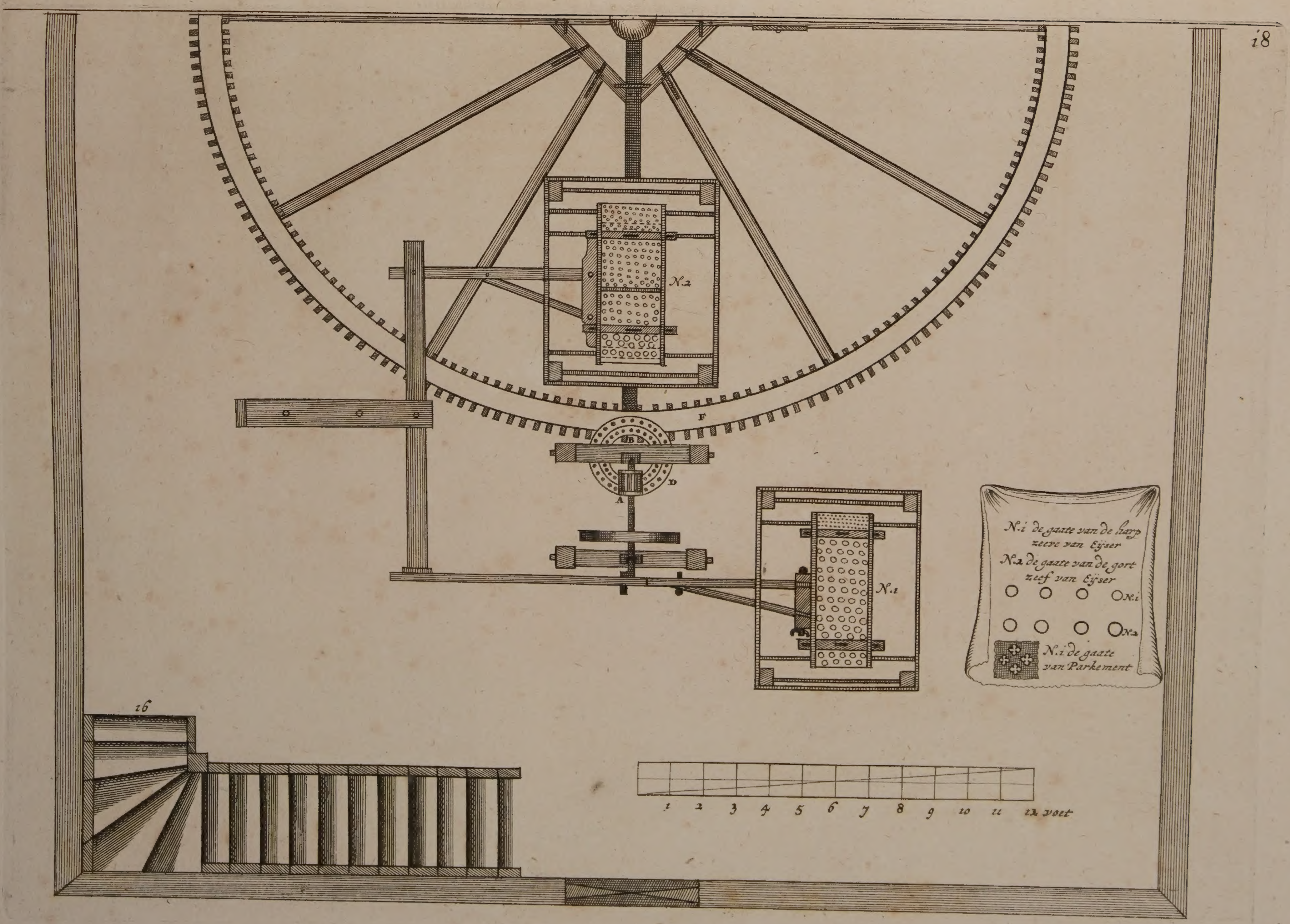
N.2
N.1
F
A
D
N.1 de gaate van de harp
zeeve van Eÿser
N.2 de gaate van de gort
zeef van Eÿser
N.1
N.2
N.1 de gaate
van Parkement
16
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

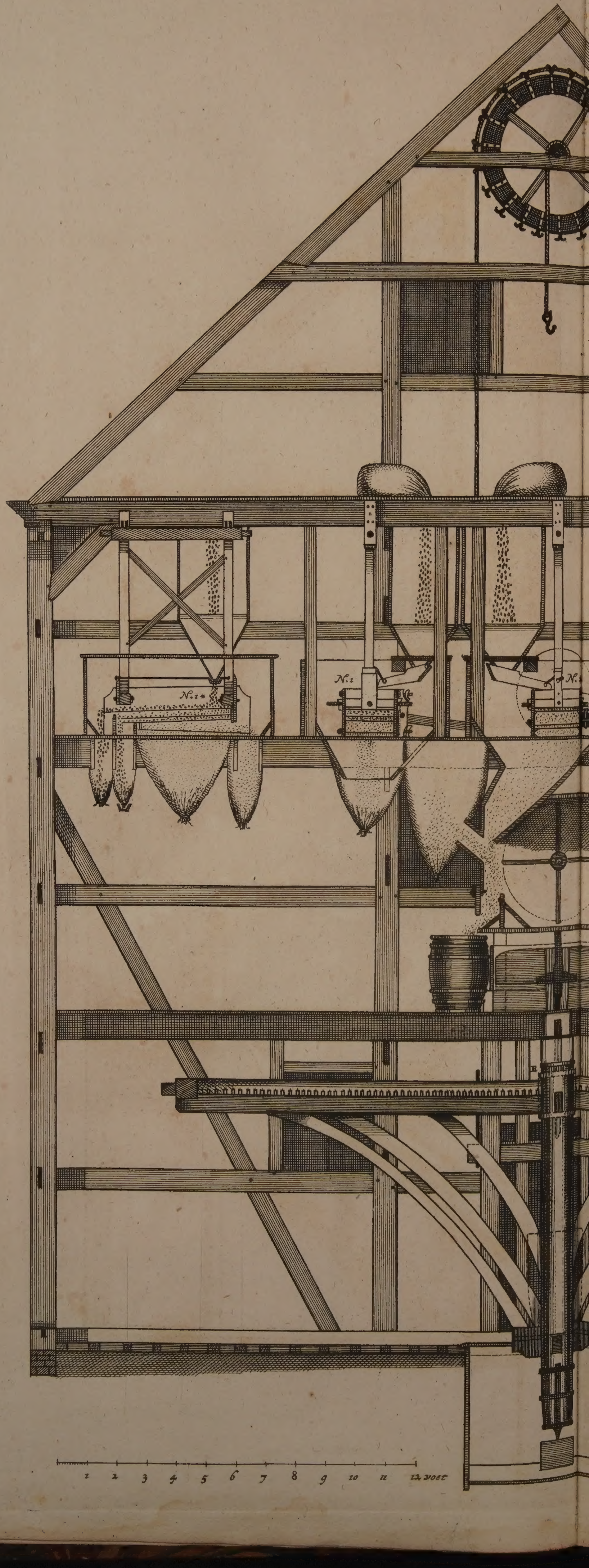
N.2
N.1
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet

19

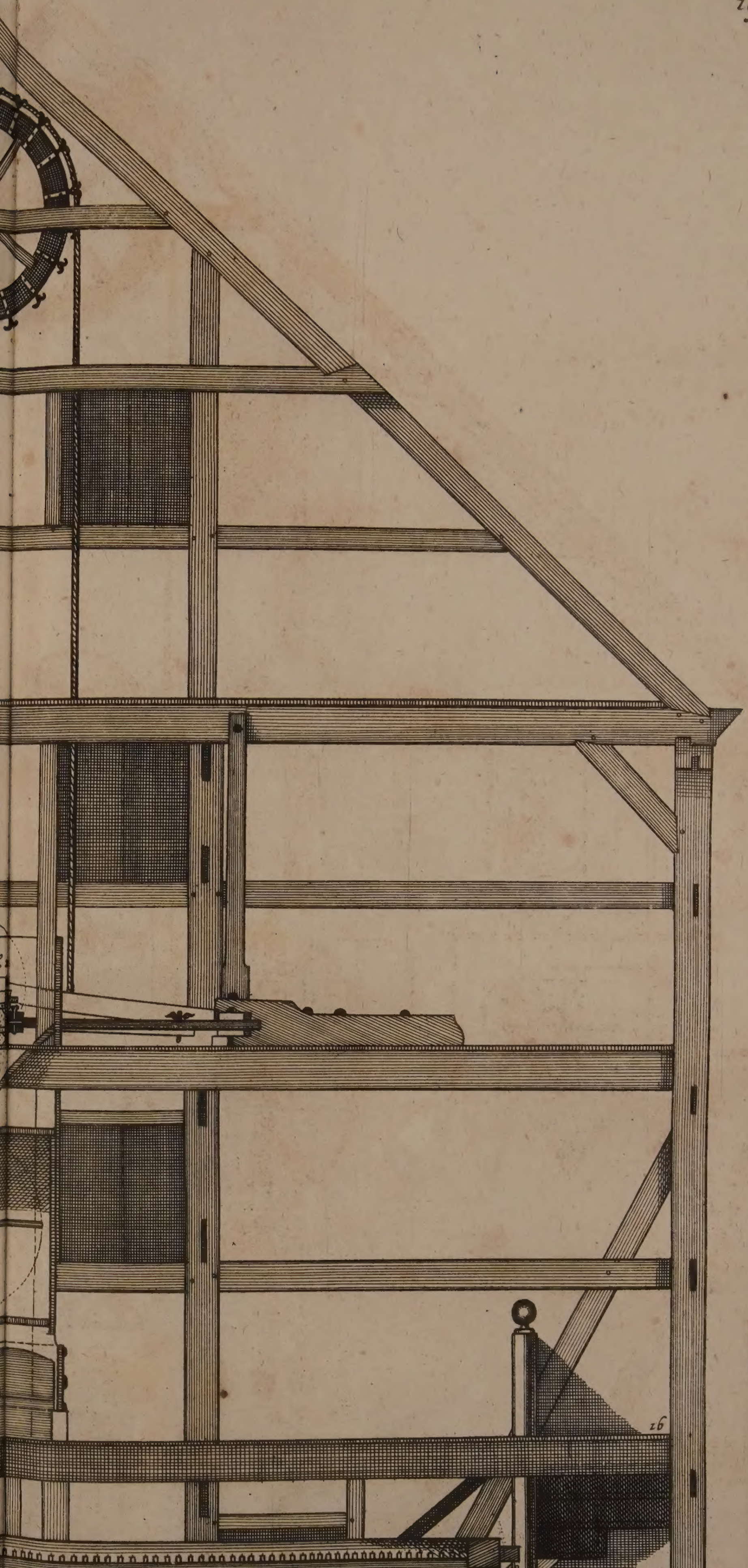

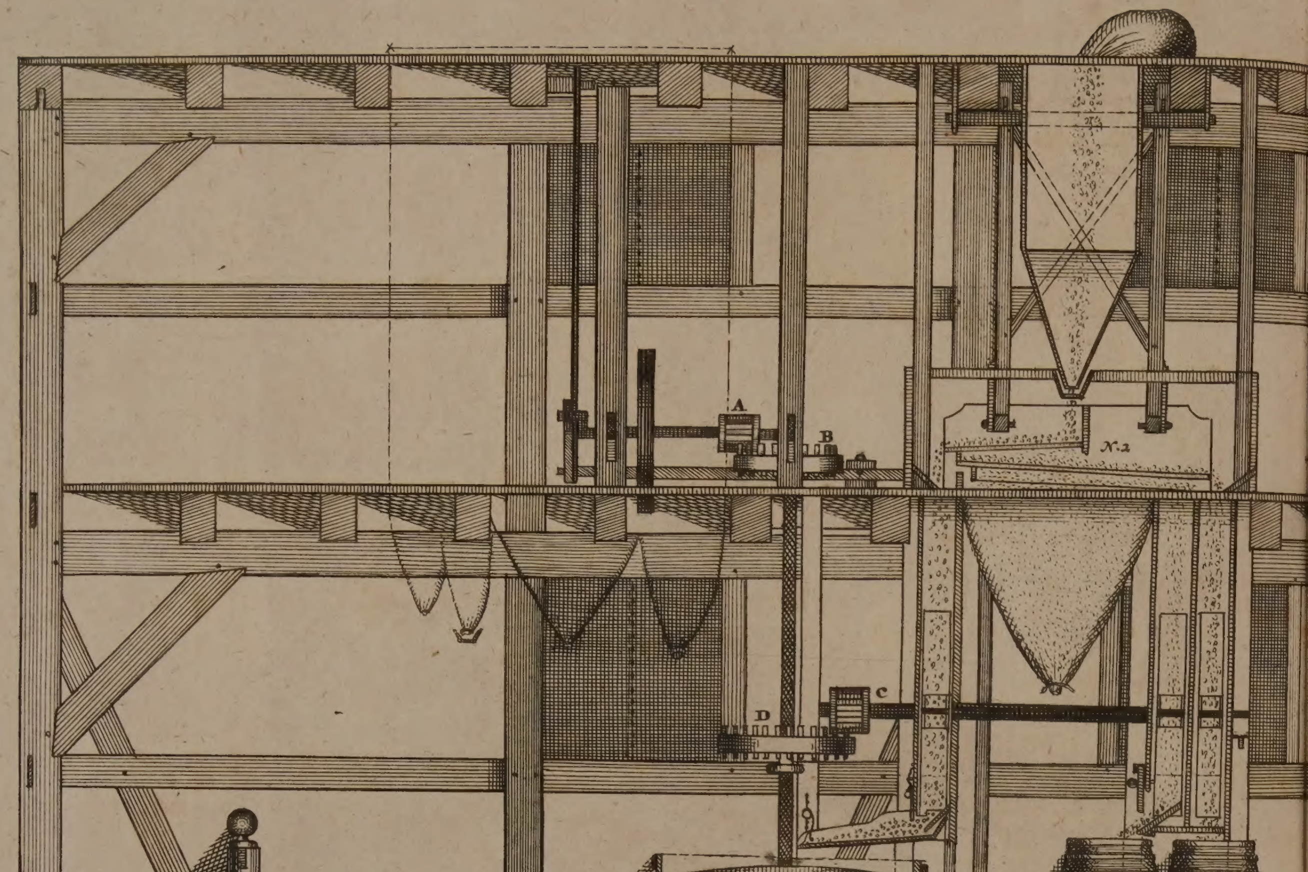

A
B
N.2
C
D
E
F
16
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 voet
24

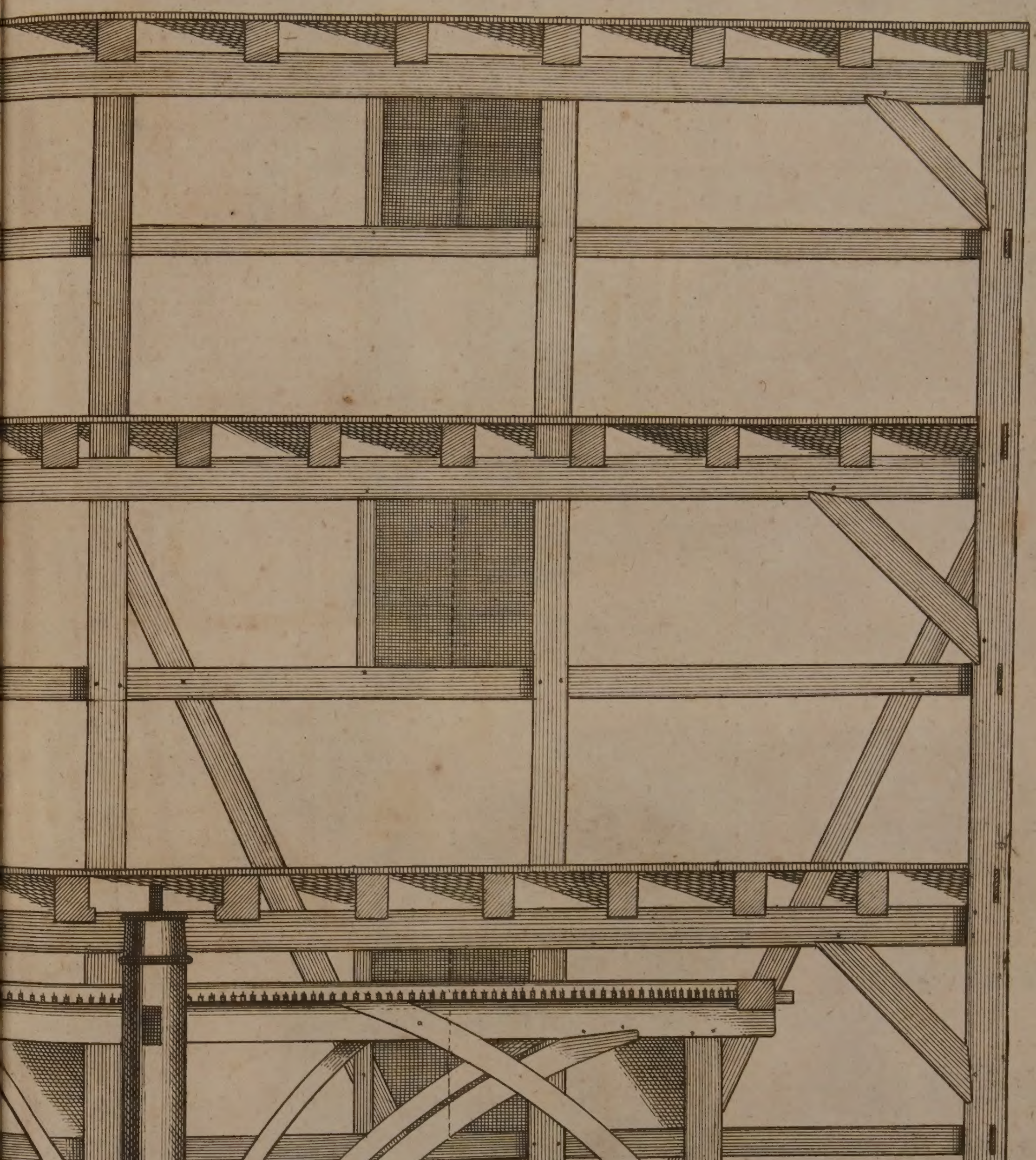

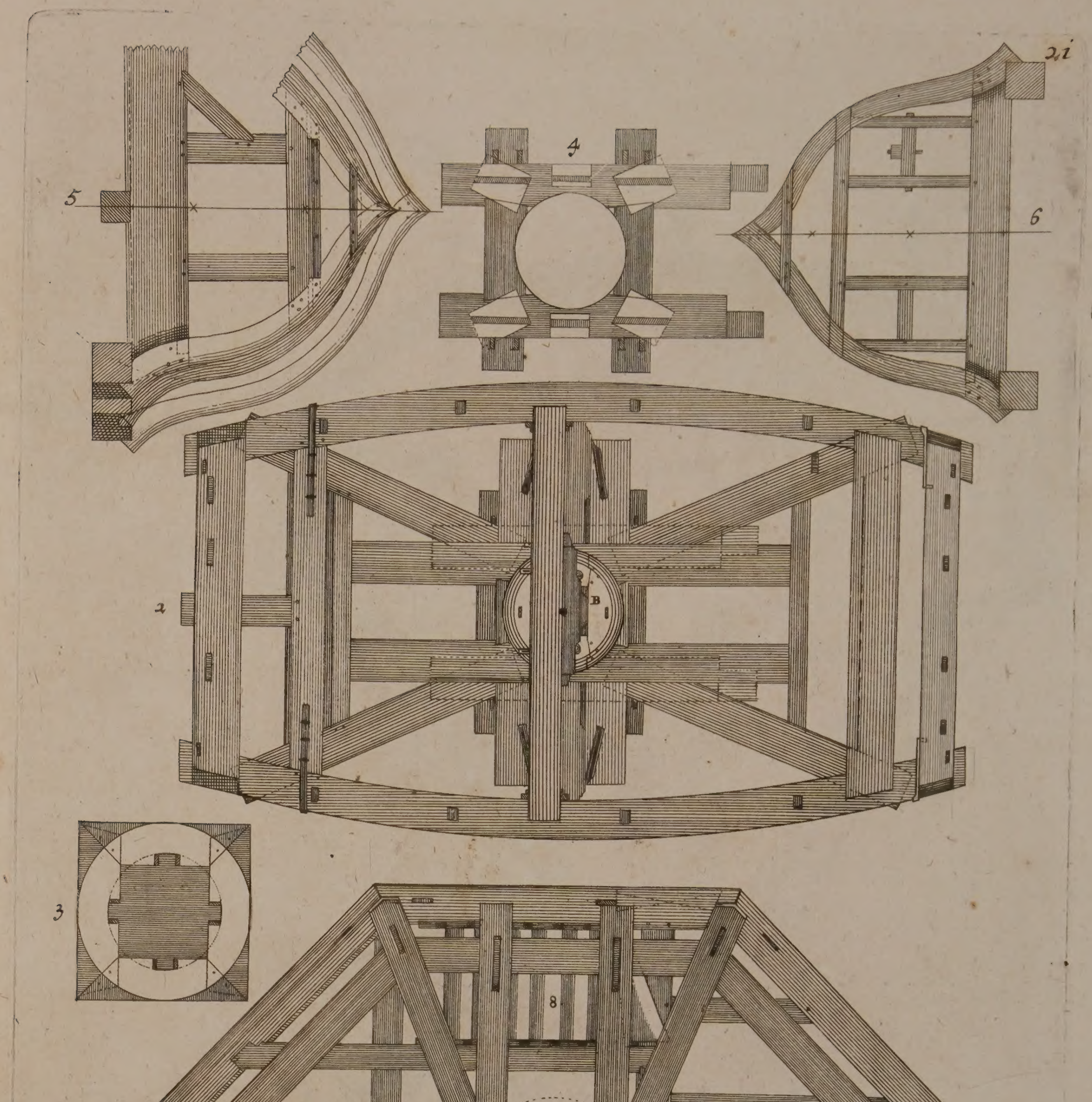
2.i
4
5
6
2
3
1
voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

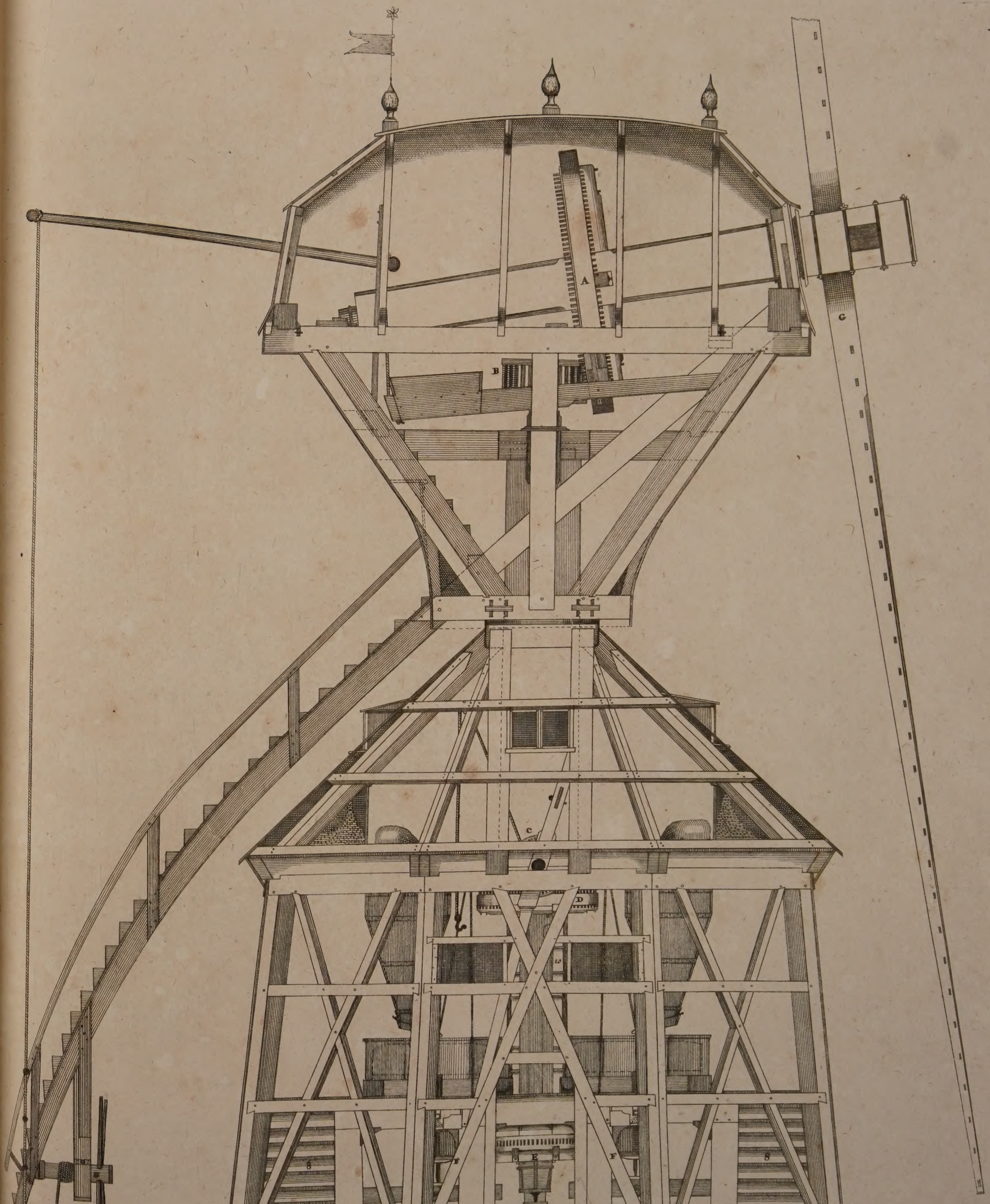
A
B
C
D
E
F
F
G
8
8
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
25
voet

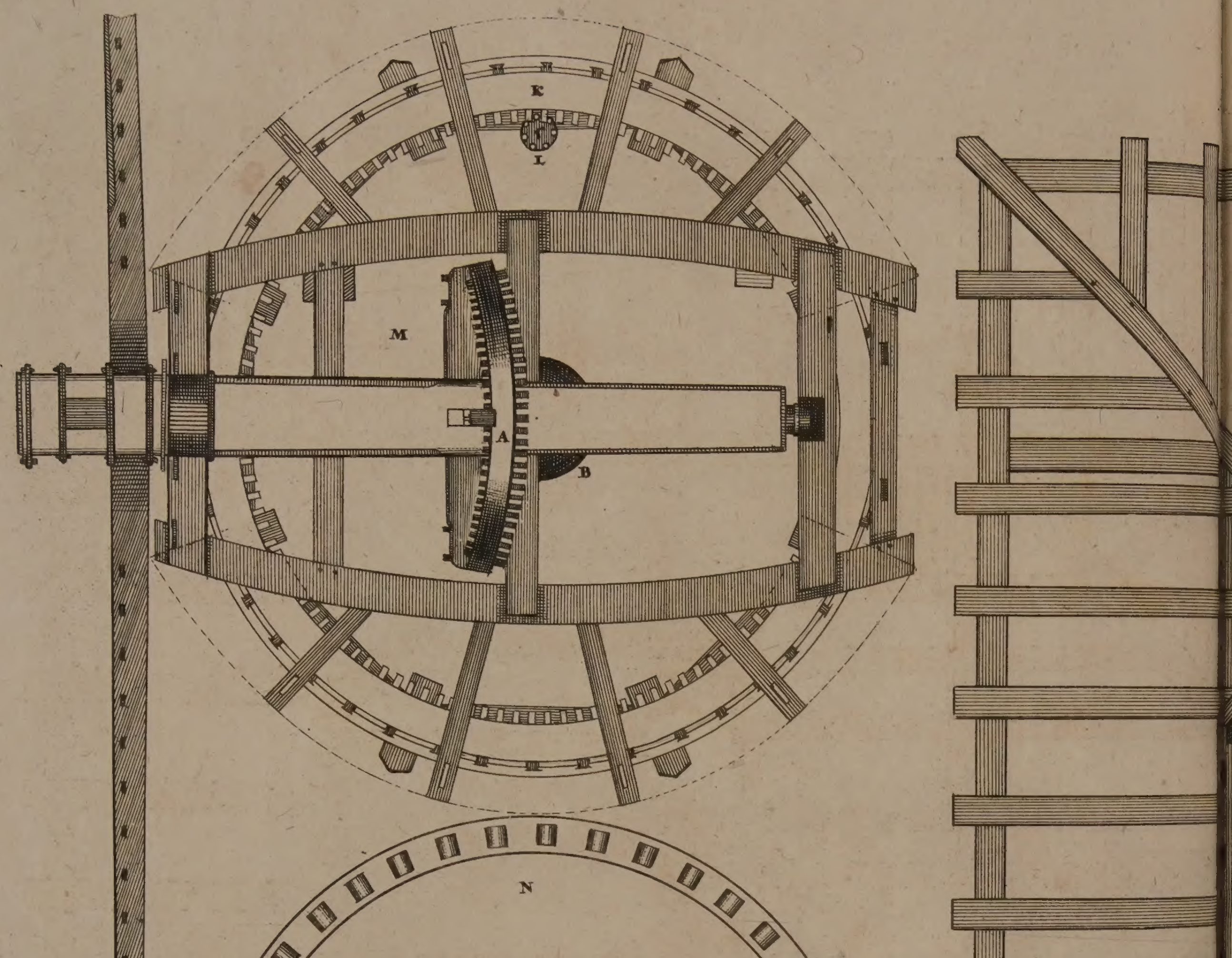

K
L
M
A
B
N
O

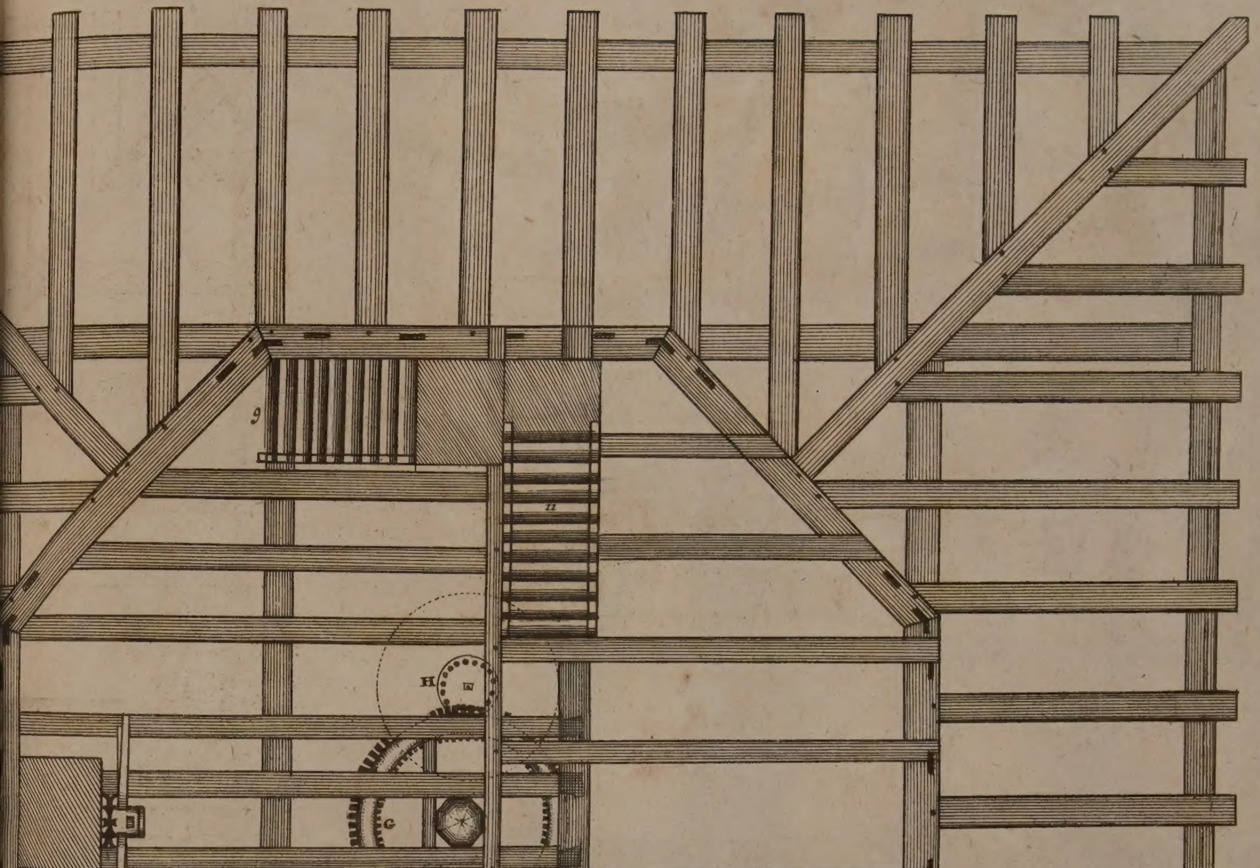
9
11
H
G
H
9
9
voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

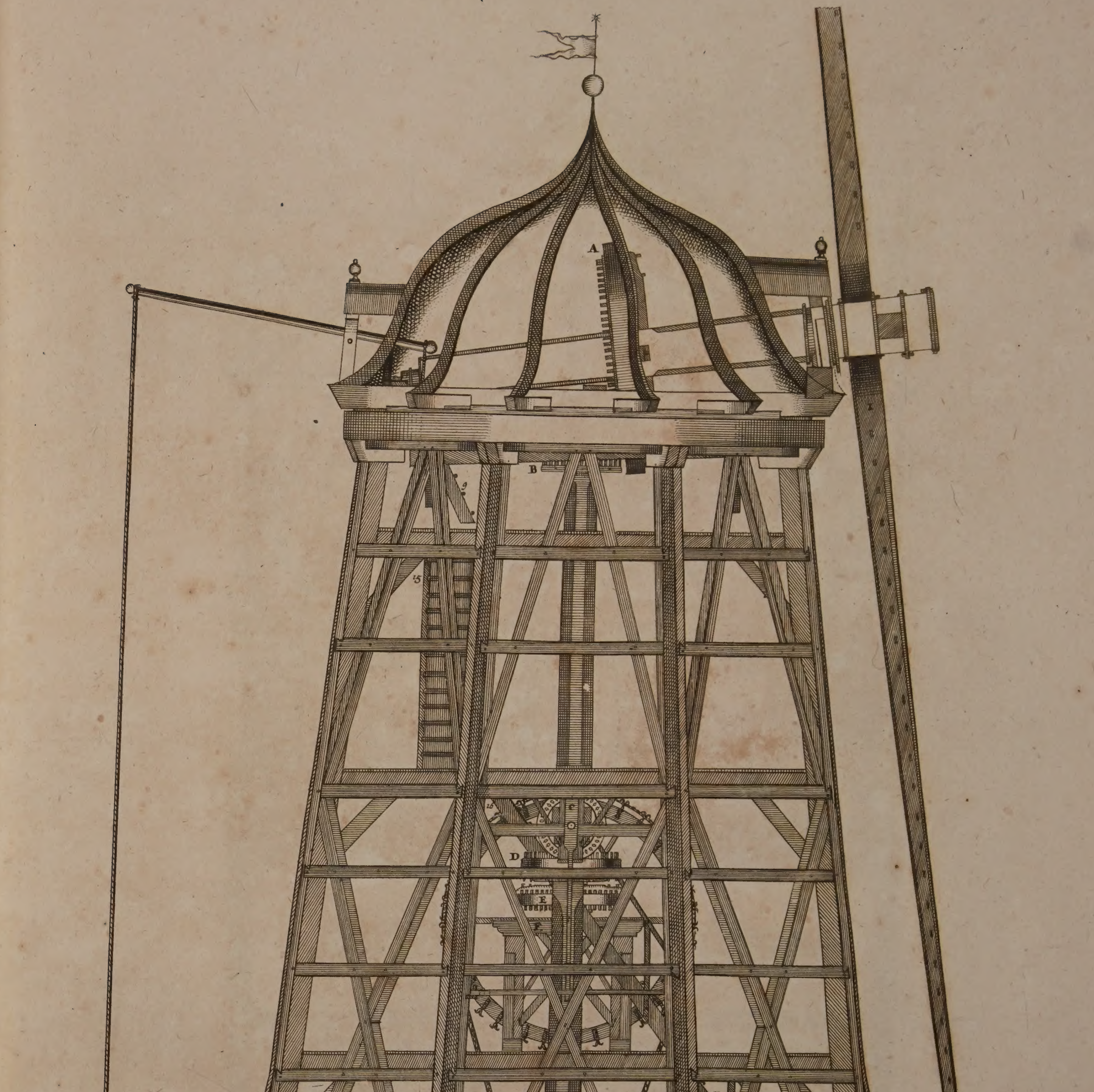
A
B
D
E
F
G
H
H
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 voet

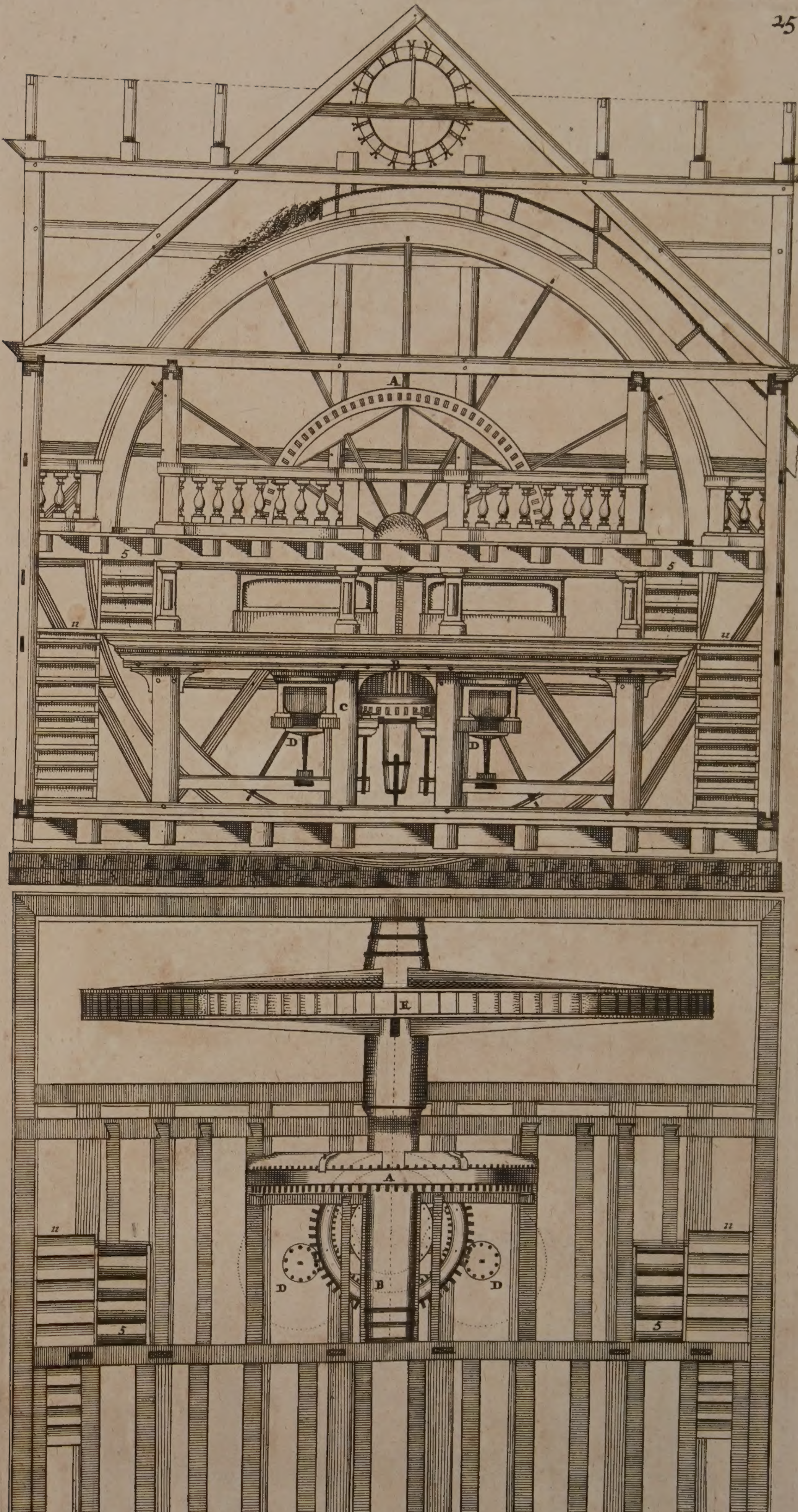
A
B
C
D
D
5
5
11
11
E
A
B
D
D
11
11
5
5
24 voet

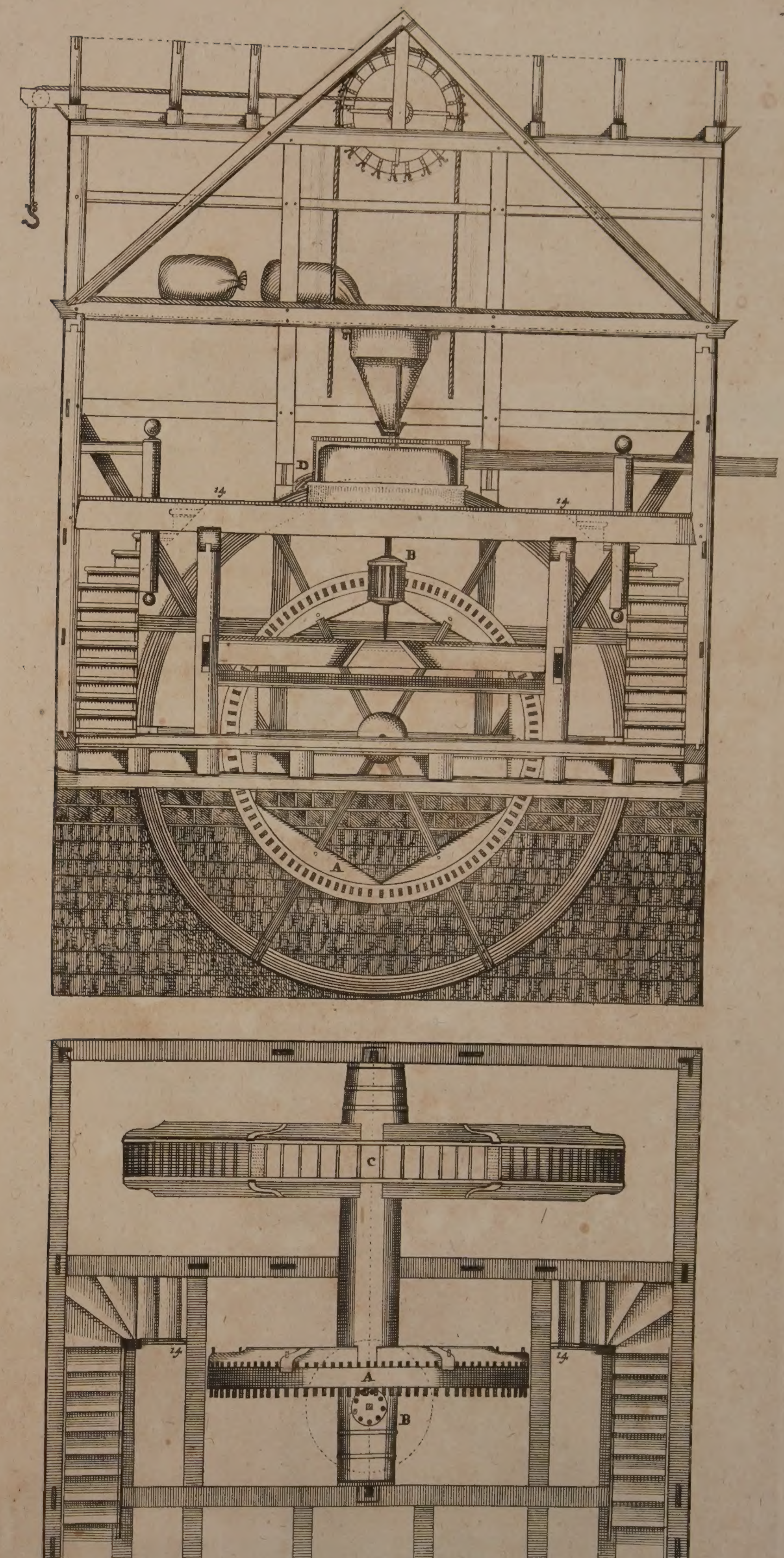
D
14
14
B
A
C
14
14
A
B
24 voet

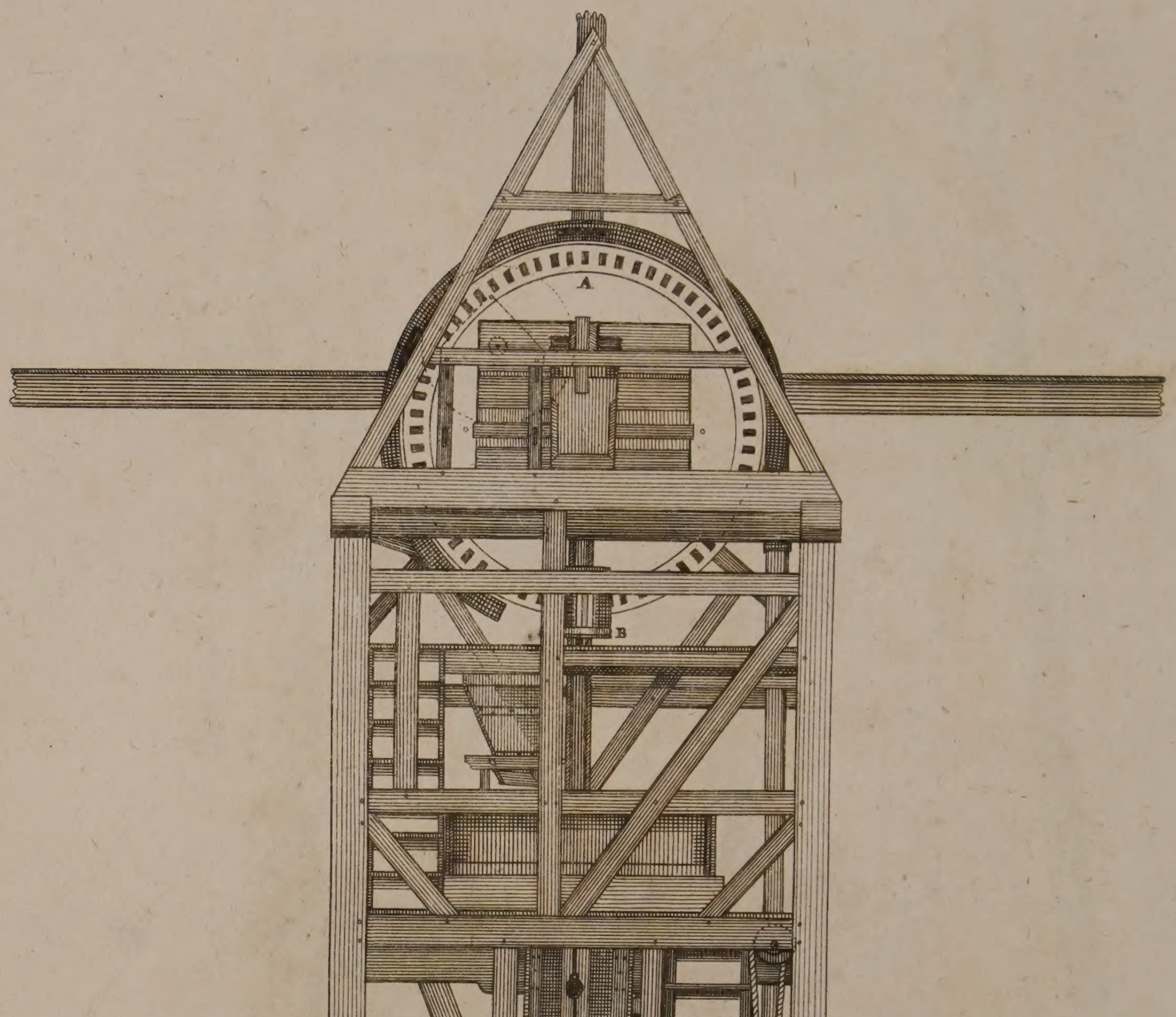
A
B
voet
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24

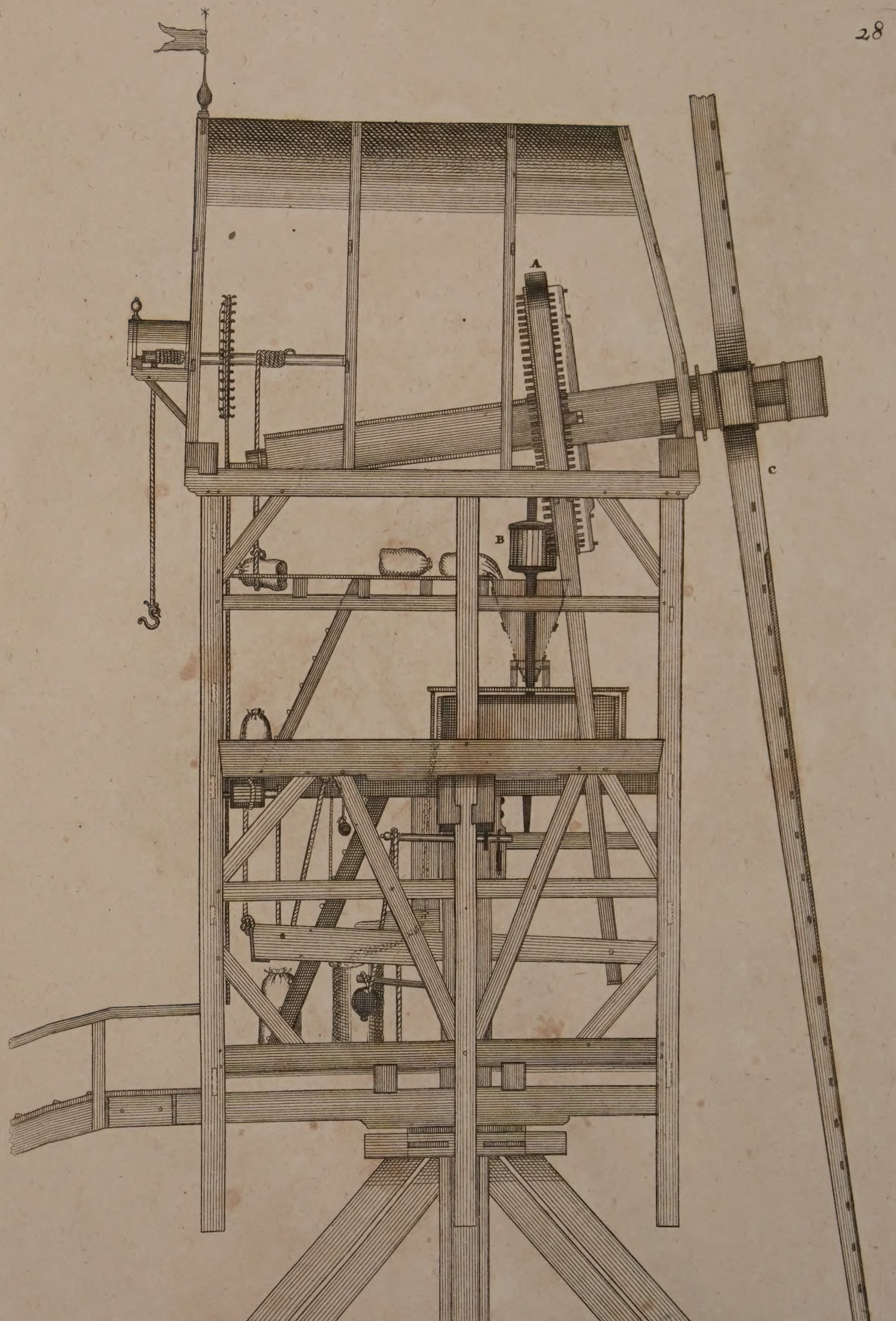
A
B
C
12
24 voet

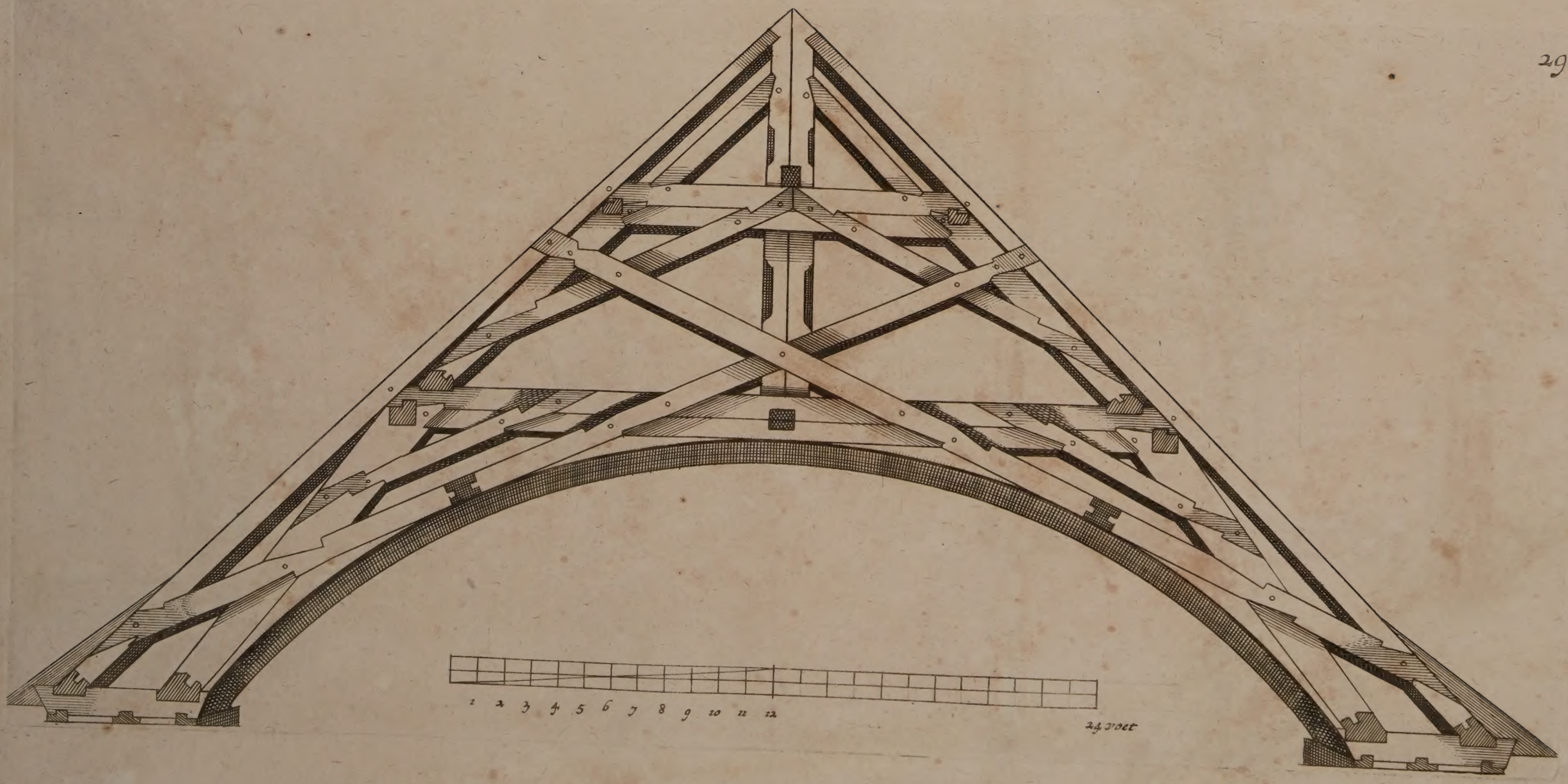
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 voet

30

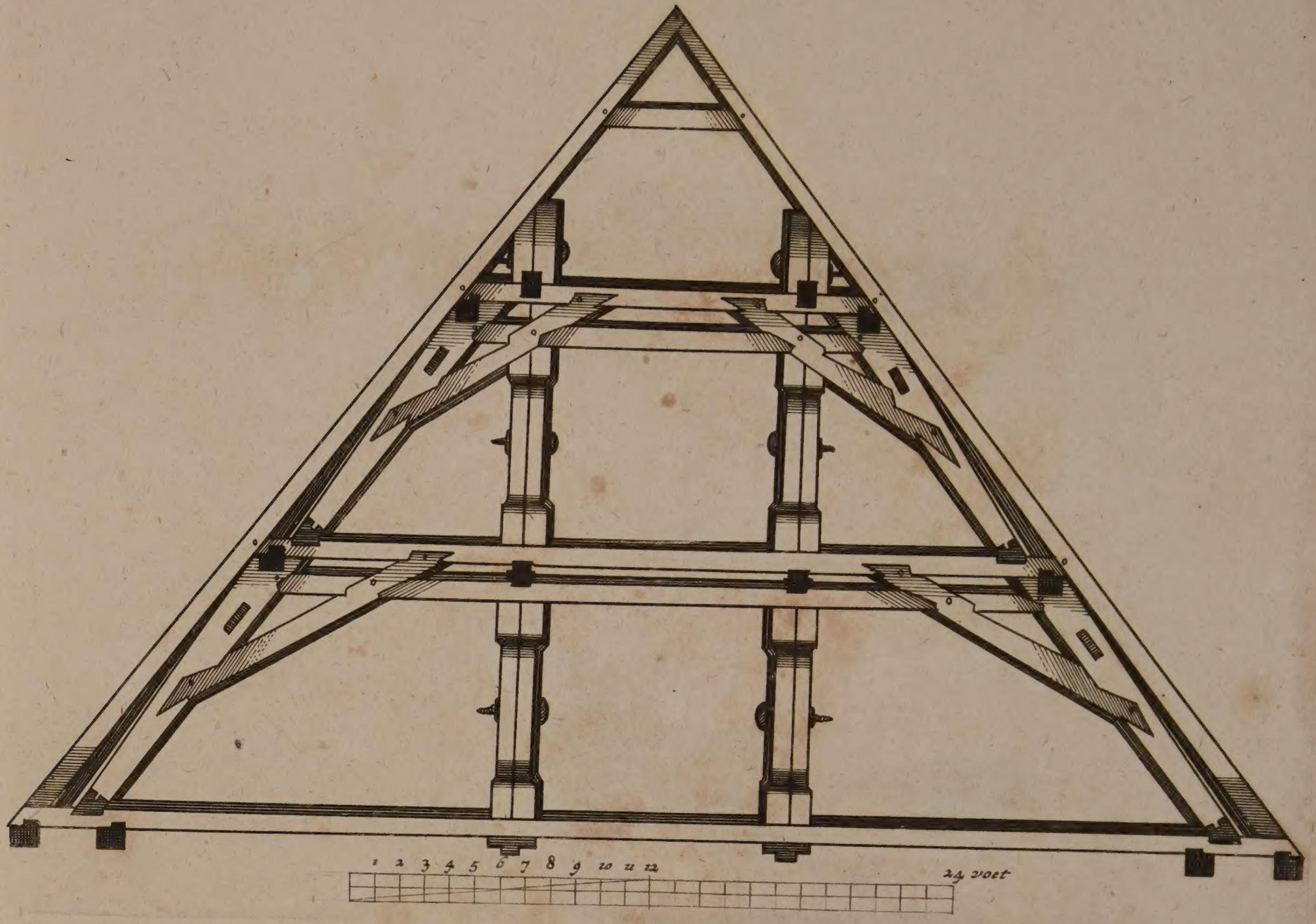

31

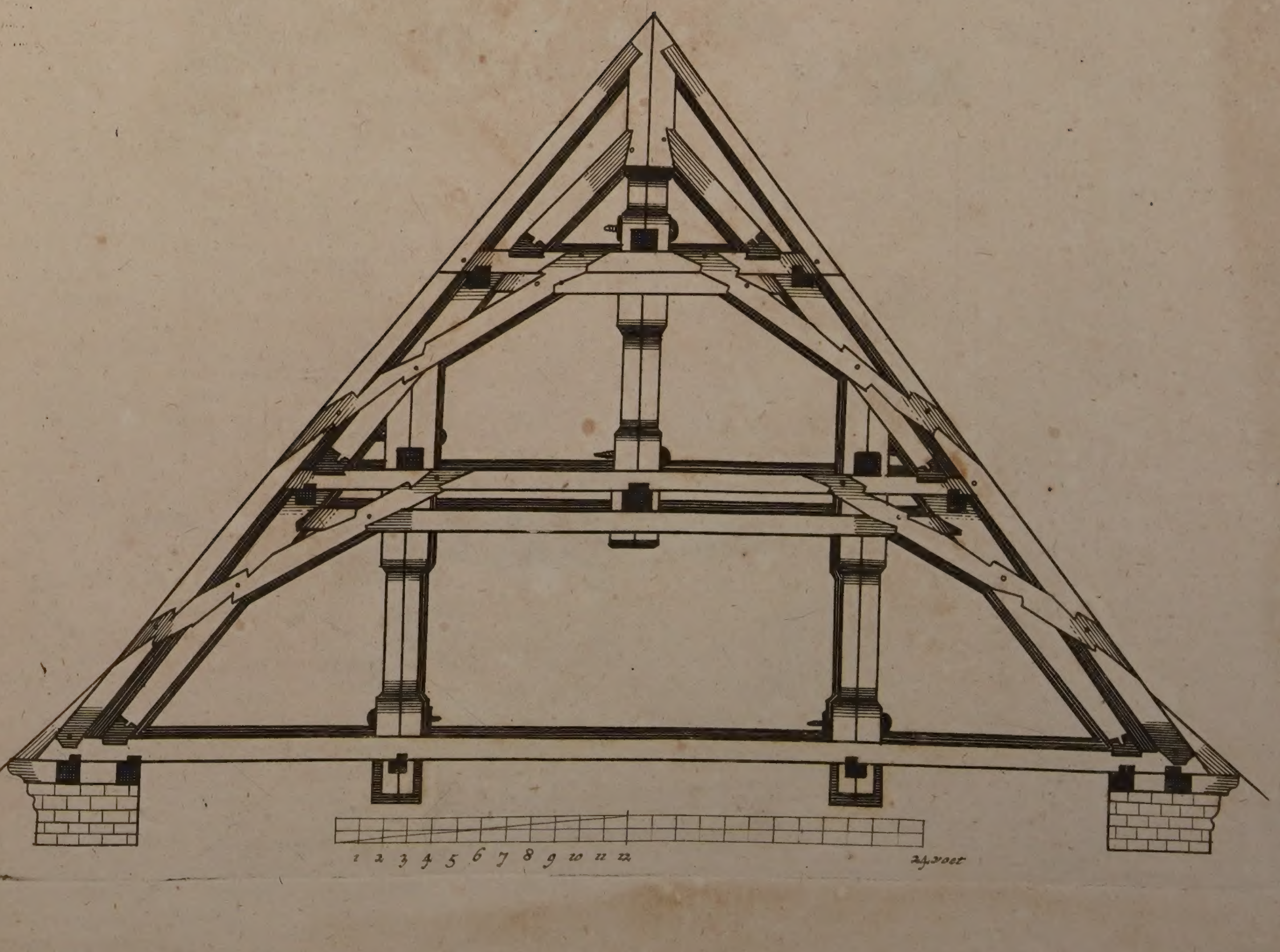

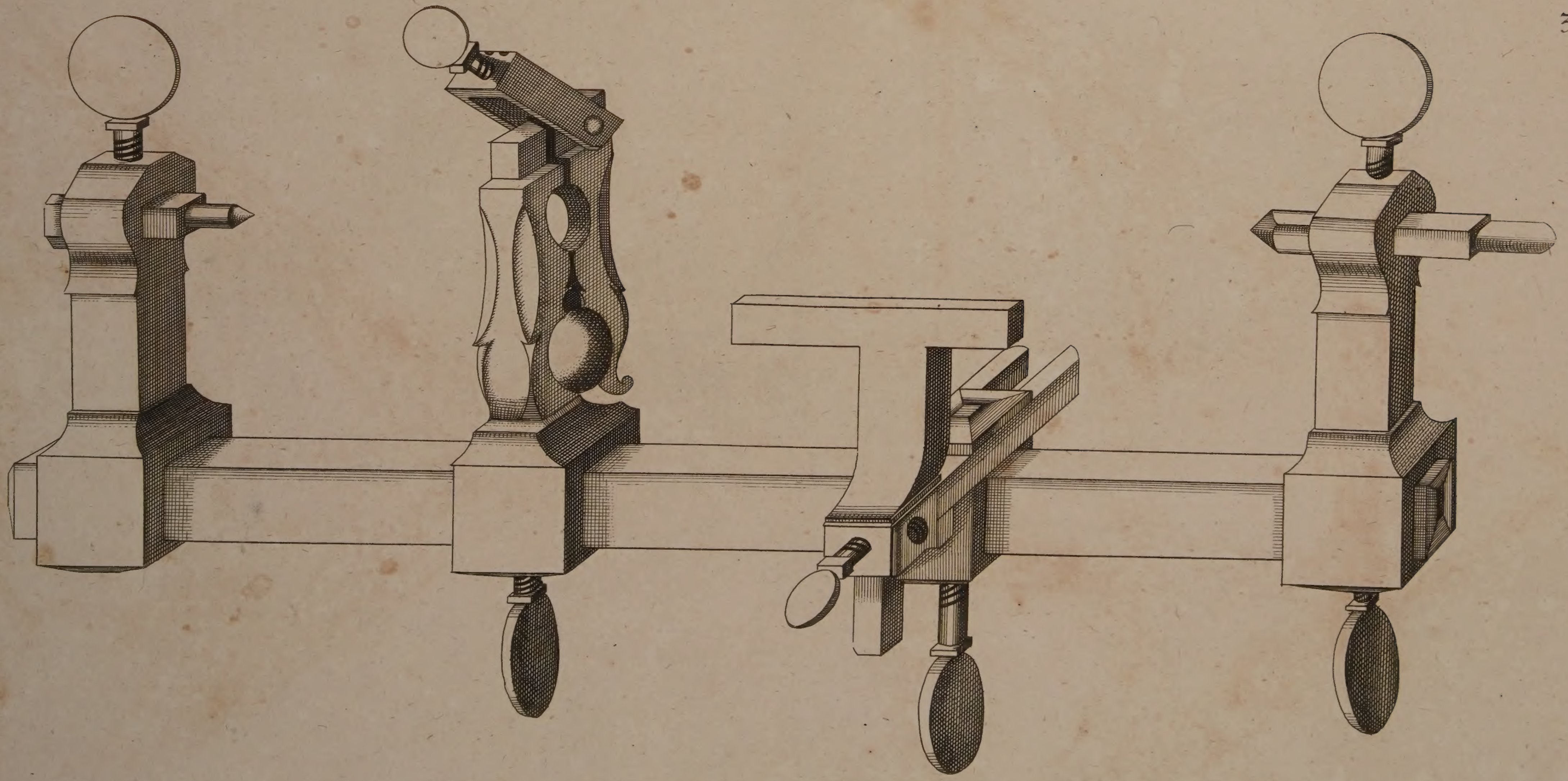

NUC: 1 (MB)

[10] pp., 32 plates on 31 ll.
cc 6/02
JL

17499